ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 74ον ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1938. Ἀριθ. 4

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

«Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε».
(Ματθ. κη΄. 6)

Ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφ' οἱασδήποτε ἀπόψεως καὶ ἂν τὴν ἐξετάσωμεν, εἶναι γεγονὸς ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος. Ἐπ' αὐτῆς βασίζεται ἡ ἐλπὶς τῶν Χριστιανῶν καὶ κατ' αὐτῆς, ὡς τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ἐστράφησαν ἔκτοτε καὶ στρέφονται αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνίστατο ἐκ τῶν νεκρῶν, ματαία θὰ ἦτο ἡ πίστις τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ καὶ θὰ ἦσαν «οἱ ἐλεεινότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων», ὡς τόσον κτυπητὰ ἀποφαίνεται ὁ Παῦλος (Α΄ Κορινθ. ιε΄. 12—19). Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ ἐχθροὶ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἐπιτίθενται κατὰ τῆς Ἀναστάσεως, διότι αὕτη εἶναι ἡ ***κατακλεὶς***—τὸ κλειδί, ὁ λίθος, ὅστις συμπληρώνει καὶ συγκρατεῖ τὸ ὅλον τόξον τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου ὁλόκληρον τὸ τόξον θὰ καταρρεύσῃ.

Ι. ***Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἱστορικὸν γεγονός, βεβαιωμένον ὑπὸ πολλῶν μαρτύρων καὶ τεκμηρίων.***

α) ***Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.*** Τοῦτο ἀπέδειξεν ἡ λόγχη τοῦ Ρωμαίου στρατιώτου, ἥτις ἐκέντησε τὴν πλευράν Του καὶ ἔκαμεν εὐθὺς νὰ ἐκρεύσῃ ἐκεῖθεν αἷμα καὶ ὕδωρ—ἔνδειξις τοῦ ὅτι τὸ αἷμά Του εἶχεν ἤδη ἀποσύντεθῆ, σημεῖον ἀσφαλὲς τοῦ ἐπελθόντος θανάτου. Τὸν θάνατόν Του ἐπιστοποίησε πρὸς τὸν Πιλᾶτον καὶ ὁ Ρωμαῖος ἑκατόνταρχος καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀρχιερεῖς. Τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ παρέλαβον ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας Ἰωσήφ, ὁ Νικόδημος καὶ αἱ εὐσεβεῖς γυναῖκες καὶ ἀφοῦ τὸ ἐσαβάνωσαν, τὸ ἔθεσαν εἰς τὸ μνημεῖον.

Ἀπέναντι τῶν μαρτυριῶν τούτων, ἡ ἔνστασις τῶν ἀντιφρονούντων, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο πράγματι νεκρός, ὅτε ἐτέθη ἐντὸς τοῦ μνημείου, ἀλλ' εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν ***νεκροφανείας*** ἢ λιποθυμίας, δὲν δύναται νὰ σταθῇ. Ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ αἵματος εἰς αἱμοσφαίρια καὶ ὀρρὸν εἶναι κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην τελειωτικὴ ἔνδειξις θανάτου.

β) Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ***ἐνεκλείσθη εἰς τὸ μνημεῖον*** μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς προφυλάξεις, ὥστε νὰ μὴ ἦναι δυνατὴ οἱαδήποτε ὑπεξαίρεσις ἢ ἀπάτη. Τὸ μνημεῖον ἦτο καινουργές· δὲν εἶχέ ποτε ταφῆ εἰς αὐτὸ ἄλλος νεκρός, δὲν ὑπῆρχον ἐκεῖ λείψανα ἄλλου νεκροῦ σώματος. Ἐπὶ πλέον, οἱ

Ἰουδαῖοι ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυχον ἀπὸ τὸν Πιλᾶτον τὴν σφράγισιν καὶ φρούρησιν τοῦ μνημείου, ἵνα μὴ κλαπῇ τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ Διδασκάλου ὑπὸ τῶν μαθητῶν Του. Ὁ δὲ λῖθος, ὅστις ἔκλειε τὸ στόμιον τοῦ μνημείου, ἦτο ὀγκώδης καὶ ἐχρειάζετο πολλὰς χεῖρας διὰ νὰ μετακινηθῇ.

γ) Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς τρίτης ἡμέρας ὁ λίθος εὑρέθη ἀποκεκυλισμένος, αἱ σφραγῖδες διερρηγμέναι, οἱ Ρωμαῖοι φρουροὶ ἀνάστατοι καὶ ***τὸ μνημεῖον κενόν,*** τὰ δὲ σάβανα καὶ τὸ σουδάριον κείμενα κατὰ μέρος ἐπιμελῶς τετυλιγμένα. Ὑπάρχει μάλιστα ἡ μαρτυρία τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, οἵτινες κατ᾽ ἀρχὰς ἀνέφερον ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνον ἀφοῦ τοὺς ἐδωροδόκησαν οἱ ἀρχιερεῖς, ἐδέχθησαν νὰ ψευδομαρτυρήσουν ὅτι δῆθεν ἐκοιμῶντο (αὐτοὶ οἱ τόσον αὐστηρῶς πειθαρχούμενοι) καθ᾽ ἣν ὥραν ἐγένετο σεισμὸς καὶ ἄγγελος Κυρίου ἀπεκύλισε τὸν λίθον!

δ) Εἶναι γεγονὸς ὅτι κατόπιν ἐπὶ ὁλοκλήρους τεσσαράκοντα ἡμέρας ***ὁ ἀναστηθεὶς Ἰησοῦς ἐφάνη*** ἐπανειλημμένως εἰς ὅλους τοὺς Ἀποστόλους Αὐτοῦ, εἰς τὰς εὐσεβεῖς γυναῖκας καὶ εἰς πεντακοσίους καὶ πλέον μαθητάς. Ὄχι μόνον δὲ ἐφάνη, ἀλλὰ καὶ συνωμίλησε καὶ συνωδοιπόρησε καὶ συνέφαγε μάλιστα μετά τινων ἐξ αὐτῶν καὶ ἐψηλαφίσθη ὑπ᾽ αὐτῶν, δείξας τὰ σημεῖα τῶν τραυμάτων, ἅτινα ἔλαβεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

ε) Εἶναι γεγονὸς ὅτι ***οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἐδυσπίστησαν πρὸς τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου αὐτῶν.*** Οἱ δύο μαθηταί, οἱ πορευόμενοι πρὸς Ἐμμαούς, ἤκουσαν παρὰ τῶν ἄλλων τὴν φήμην ὅτι ἀνέστη ὁ Διδάσκαλος ἀλλὰ δὲν ἔδωκαν πίστιν καὶ ἀνεχώρουν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ περίλυποι καὶ κατηφεῖς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Διδασκάλου των, ἀποροῦντες πῶς Αὐτός, ὅστις εἶχε κάμει τόσα θαύματα, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ σώσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῶν ἐχθρῶν του. Καὶ ὁ Θωμᾶς ἠρνήθη νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, ἕως οὗ ὁ ἴδιος εἶδε καὶ ἐψηλάφησε τὸν ἀναστάντα Κύριόν του. Ἑπομένως περὶ ἀπάτης καὶ ἀγυρτείας ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν δὲν δύναται νὰ ἐγερθῇ ὑποψία ἢ νὰ στηριχθῇ ἔνστασις. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πιστευθῇ ὅτι αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι καὶ ἄσημοι ὀπαδοὶ τοῦ σταυρωθέντος Διδασκάλου, οἱ ἰδόντες τὴν σταύρωσιν καὶ μαθόντες τὴν ταφήν Του, οἱ κατεπτοημένοι καὶ συνερχόμενοι «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων», θὰ εἶχον τὴν τόλμην καὶ τὴν δύναμιν νὰ πλάσουν καὶ νὰ κάμουν ἐπικρατῆ ἕνα μῦθον περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ ἀποθανόντος Κυρίου των, ἐνῷ δι᾽ αὐτοὺς ἡ πρωτίστη φυσικὴ σκέψις ἦτο περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτῶν κινδύνου ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀρχιερέων.

στ) Εἶναι γεγονὸς ὅτι αὐτοὶ οἱ ἔμφοβοι καὶ δύσπιστοι μαθηταί, ἀφοῦ ἐβεβαιώθησαν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἐγένοντο μετὰ τὴν ἀνάληψιν Αὐτοῦ ***οἱ ἀτρόμητοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου,*** ὑποστάντες διωγμούς, δαρμούς, λιθοβολισμούς, φυλακίσεις καὶ μαρτυρικὸν θάνατον διὰ τὸν ἀναστάντα Κύριον αὐτῶν. Θυσιάζει κανείς ποτε τὴν ζωήν του δι᾽ ἓν ψεῦδος, διὰ μίαν ἀγυρτείαν, τῆς ἰδίας του ἐφευρέσεως;

II. ***Τὴν ἀνάστασίν Του αὐτὸς ὁ Κύριος ἐπανειλημμένως προεῖπεν εἰς τοὺς μαθητάς Του.*** Ὅταν ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ Ναοῦ τοὺς ἀργυραμοιβοὺς καὶ ἐμπόρους καὶ ἠρωτήθη ἐν τίνι ἐξουσίᾳ πράττει οὕτως, εἶπε: «Χαλάσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν θέλω ἐγείρει αὐτόν.... Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ» (Ἰωάν. β'. 19). «Οὕτως ἔσται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας» (Ματθ. ιβ'. 40). «Ὅτι πρέπει νὰ θανατωθῇ καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν νὰ ἀναστηθῇ» (Ματθ. ις'. 21). «Καὶ θέλουσι θανατώσει αὐτὸν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν θέλει ἀναστηθῇ» (Ματθ. ιζ'. 23). «Καὶ θέλουσιν ἐκτελεσθῇ πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Διότι θέλει παραδοθῇ εἰς τὰ ἔθνη καὶ θέλει ἐμπαιχθῇ καὶ ὑβρισθῇ καὶ ἐμπτυσθῇ· καὶ μαστιγώσαντες θέλουσι θανατώσει αὐτὸν καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ θέλει ἀναστηθῇ» (Λουκ. ιη'. 31—33). Αὐτὰς καὶ ἄλλας ρητὰς προειδοποιήσεις εἶχε δώσει εἰς τοὺς μαθητάς Του περὶ τῆς θανατώσεως καὶ ἀναστάσεώς Του, καὶ μᾶς φαίνεται ἀπορίας ἄξιον πῶς οἱ μαθηταὶ δὲν τὰς ἐνεθυμήθησαν ἅμα ὡς ἐπραγματοποιήθησαν. Ἦσαν τῷ ὄντι «ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τὴν καρδίαν», ὡς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς δύο μαθητὰς ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς Ἐμμαούς. Ἡ σκέψις των ὅλη ἦτο προσηλωμένη εἰς τὸ Μεσσιανικὸν ἔργον τοῦ Κυρίου των ἀπὸ ἀπόψεως κοσμικῆς καὶ ἐθνικῆς· καὶ ὁ θάνατός Του τοὺς ἔρριψεν εἰς τελείαν ἀπογοήτευσιν καὶ ἀπελπισίαν. Μόνον δὲ ἀφοῦ εἶδον ἔνσαρκον πάλιν τὸν ἀναστηθέντα Κύριον, ἐνεθυμήθησαν καὶ ἠννόησαν τὰ ὅσα εἶχε προείπει εἰς αὐτοὺς περὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε δι' αὐτοὺς ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου των ἦτο πλέον τὸ ἐνδοξώτερον καὶ θεμελιωδέστερον ἄρθρον τῆς πίστεώς των.

III. ***Τὸ γεγονὸς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἶναι θαῦμα.*** Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔνστασιν φέρουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ—οἱ ἀλλόθρησκοι, οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ὀρθολογισταὶ—ὅτι ἀνάστασις ἐκ τῶν νεκρῶν εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον, καθὸ ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, ὅσοι θεωροῦμεν τὸν Θεὸν παντοδύναμον καὶ δυνάμενον νὰ θέσῃ κατὰ μέρος τοὺς φυσικοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ἐνομοθέτησε, πᾶν θαῦμα πιστοποιούμενον ἐπαρκῶς εἶναι ἁπλῆ ἐκδήλωσις τοῦ θελήματος τοῦ Δημιουργοῦ καὶ Κυβερνήτου τοῦ Σύμπαντος.

Ἄλλως τε ἀκόμη καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ὀρθολογισταὶ παραδέχονται τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν τέλειον τύπον τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς καὶ ἠθικῆς. Ἐὰν λοιπὸν αὐτὸς ὁ Χριστὸς τοσάκις προεῖπε τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν Του, τότε ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἓν ἐκ δύο συμπερασμάτων—ἢ ὅτι πράγματι ἡ ἀνάστασίς Του ἔλαβε χώραν, ἢ ὅτι Αὐτὸς ἦτο εἷς κοινὸς ἀπατεὼν καὶ ποταπὸς ἀγύρτης.

* * *

Ἐκ τοῦ κενοῦ τάφου τοῦ παθόντος καὶ ταφέντος καὶ ἀναστάντος Κυρίου ἡμῶν ἀκτινοβολεῖ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας:

1) Ἡ ἔνδοξος βεβαιότης ὅτι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ***δὲν εἶναι νεκρός, ἀλλὰ ζῶν,***

μένων εἰς τὸν αἰῶνα ἵνα σώζῃ εἰς τὸ παντελὲς τοὺς προσερχομένους δι᾿ Αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἵνα μεσιτεύῃ ὑπὲρ αὐτῶν (Ἑβρ. ζ'. 25).

2) Ἡ ἔνδοξος βεβαιότης ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ ἐκ τῶν νεκρῶν ***ἐνίκησε τὸν θάνατον*** καὶ ὅτι ***καὶ ἡμεῖς θὰ ἀναστηθῶμεν σωματικῶς*** ἐκ τῶν νεκρῶν εἰς τὴν δευτέραν Αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. Καὶ ἡ βεβαιότης αὕτη ἀφαιρεῖ τὸ κέντρον, τὸ φόβητρον τοῦ θανάτου. «Ποῦ, θάνατε, τὸ κέντρον σου; Ποῦ, Ἅδη, ἡ νίκη σου; Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ἁμαρτία... Ἀλλὰ χάρις εἰς τὸν Θεόν, ὅστις δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν νίκην διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ

«Διότι ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ εἰς μὲν τοὺς ἀπολλυμένους εἶναι μωρία, εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς σωζομένους εἶναι δύναμις Θεοῦ.»
(Α'. Κορινθ. α'. 18).

Ὅλοι γνωρίζομεν πόσον διαφέρουν αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῶν περισσοτέρων ζητημάτων, ἀναλόγως τῆς γωνίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας βλέπει ἕκαστος κάθε πρᾶγμα. Λ. χ. ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον (δηλ. βορείως τοῦ Ἰσημερινοῦ) βλέπει τὴν σελήνην νὰ κυρτόνεται πρὸς τὰ δεξιά. Ὁ εὑρισκόμενος νοτίως τοῦ Ἰσημερινοῦ τὴν βλέπει νὰ κυρτόνεται πρὸς τὰ ἀριστερά. Καὶ οἱ δύο βλέπουν τὴν αὐτὴν σελήνην, ἀλλὰ τὴν βλέπουν ὁ καθεὶς ἀπὸ ἄλλης γωνίας. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει πολλάκις καὶ εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα. Καὶ ἓν τοιοῦτο ζήτημα εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τί ἦτο ὁ σταυρός; Ἁπλῶς ἓν ξύλινον κατασκεύασμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ρωμαίων ἀπέθνησκον κακοῦργοι καταδικαζόμενοι εἰς θάνατον. Χιλιάδες τοιούτων σταυρῶν ἐχρησιμοποιήθησαν χωρὶς νὰ ἀφήσουν ἴχνος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ. ***Εἷς ὅμως σταυρὸς***—ἐκεῖνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκαρφώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς—ἔσχε πανίσχυρον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ 19 αἰῶνας, συνεκλόνισεν ἀναρίθμητα πλήθη ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἀνέτρεψε κράτη ἰσχυρά, φιλοσοφικὰ συστήματα καὶ θρησκεύματα παγκόσμια, ἐδημιούργησεν ἕνα μεγαλειώδη πολιτισμὸν καὶ ἔφερε τεραστίας μεταβολὰς εἰς τὸν κόσμον. Καθ᾿ ὅλους δὲ τοὺς 19 τούτους αἰῶνος ὑπῆρξε θέμα συζητήσεως καὶ ἀντιλογίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εἰς μὲν τοὺς θρήσκους Ἰουδαίους ἦτο «σκάνδαλον», διότι ὁ σταυρικὸς θάνατος ἦτο ἀτιμωτικὸς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ παραδεχθοῦν ὅτι ἄνθρωπος ὑποστὰς τοιοῦτον θάνατον ἠδύνατο νὰ ἦναι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας αὐτῶν. Εἰς τοὺς σοφοὺς καὶ εἴρωνας Ἕλληνας ὁ Σταυρὸς τοῦ Ἰησοῦ ἦτο «μωρία». Πῶς ἦτο δυνατὸν ἕνας Ἰουδαῖος, ὅστις ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν του καὶ τῶν Ρωμαίων ἐπὶ ἀνταρσίᾳ κατὰ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ καθεστῶτος, νὰ ἦναι μετὰ θάνατον Σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος; Καὶ οἱ ἀργόσχολοι

Ἀθηναῖοι, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκήρυξεν ὁ Παῦλος, ἐξερράγησαν εἰς γέλωτας καὶ εἰρωνείας, ὅταν ἤκουσαν περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν οἱ μυκτηρίζοντες ἢ καὶ σοβαρῶς ἀμφισβητοῦντες τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀποκαλοῦντες μωρίαν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας. Ἐξ ἄλλου, ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ «λόγος τοῦ Σταυροῦ», τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας, εἶναι «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία». Πῶς συμβαίνει ὥστε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ κρίνηται τόσον διαφορετικὰ ὑπὸ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ;

Ἡ ἀπάντησις ἔγκειται ἀκριβῶς εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν—εἰς τὸ ὅτι ἕκαστος κρίνει τὸν Σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ***ἀπὸ ἄλλης γωνίας*** καὶ τὴν γωνίαν αὐτὴν ἀποτελεῖ ***ἡ ἠθικὴ κατάστασις ἑκάστου ἀνθρώπου.*** Ὁ διεφθαρμένος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὑπάρχει καθαρότης ἠθική. Ὁ ἀπατεὼν δὲν πιστεύει εἰς τὴν τιμιότητα καὶ τὴν εἰλικρίνειαν. Ὁ ἄπληστος καὶ πλεονέκτης θεωρεῖ τὸν ἀλτρουϊσμόν, τὴν γενναιοδωρίαν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν ὡς μωρίας. Ὁ ἄσπλαγχνος καὶ ἀσυνείδητος ἐγωϊστὴς δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν. Μήπως μὲ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἡ ὀρθότης τῶν ἀντιλήψεων ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων;

1. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ***θέτουν τὴν ἰδικήν των κρίσιν καὶ ἀντίληψιν ὑπεράνω πάσης ἄλλης σκέψεως, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ.***

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες ἐζήτουν «σημεῖον» ἐξ οὐρανοῦ διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν Μεσσίαν, καὶ δὲν ἔβλεπον τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματα Αὐτοῦ, ἅτινα ἀπεδείκνυον Αὐτὸν Υἱὸν Θεοῦ καὶ Θεόν. Τὸ ἴδιον πράττουν καὶ σήμερον πολλοὶ θεωρούμενοι σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἀπορρίπτουν τὴν θρησκείαν, διότι αὕτη δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰς ἰδέας των περὶ ἐπιστήμης· καὶ λησμονοῦν ὅτι ἡ ἐπιστήμη πολλάκις ἤλλαξε τὰς κρίσεις καὶ τὰ συμπεράσματα αὐτῆς, ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ὑπέστησαν διαρκεῖς μεταλλαγὰς διὰ τῆς ἀνακαλύψεως νέων στοιχείων, ὥστε τὰ συμπεράσματα τῆς σήμερον νὰ ἦναι ἀλλοῖα τῶν συμπερασμάτων τῆς χθὲς καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῶν τῆς αὔριον. Πόσοι ἐκ τῶν μεγάλων ἐπιστημόνων σήμερον παραδέχονται τὴν Δαρβίνειον θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ πιθήκου, ἡ ὁποία πρὸ 60-ετίας ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ὡς κοσμοϊστορικὴ ἀνακάλυψις, ἀνατρέπουσα ἄρδην τὴν θρησκείαν; Πολλοὶ ἄπιστοι τῆς σήμερον ἐπιμένουν νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὴν θρησκείαν ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις καὶ ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν τῶν πρωταρχικῶν αἰτίων τῶν φαινομένων. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη, ἡ σήμερον τόσον προηγμένη, ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ τοιαύτας ἀποδείξεις καὶ ἐξηγήσεις. Ἀνεκαλύφθησαν ἀπίστευτα φαινόμενα καὶ ἐνέργειαι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τοῦ φωτός, τοῦ αἰθέρος, κλπ. καὶ ἐν τούτοις, ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται ἀκόμη νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τί πράγματι εἶναι ὁ ἠλεκτρισμός, τὸ φῶς, ὁ αἰθήρ. Πῶς λοιπὸν ζητοῦν ἀπὸ τὴν θρησκείαν ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις περὶ ψυχῆς, περὶ ζωῆς, περὶ Θεοῦ, περὶ ἀθανασίας, περὶ ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ νόμων —πραγμάτων, ἅτινα ἀνήκουν ὅλα εἰς ἄλλον κύκλον, εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀΰλων

καὶ πνευματικῶν πραγμάτων; Πόσον καλῶς περιγράφει τοὺς τοιούτους ὁ μέγας Ἀπόστολος! «Δὲν ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;» «Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος δὲν δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· διότι εἶναι μωρία εἰς αὐτὸν καὶ δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ αὐτά, διότι πνευματικῶς ἀνακρίνονται» (Α΄. Κορ. α΄, 20, β΄. 14). Τούτους χαρακτηρίζει ὁ Παῦλος συλλήβδην ὡς «***ἀπολλυμένους***».

2. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἵστανται οἱ «***σωζόμενοι***»—ἐκεῖνοι, διὰ τοὺς ὁποίους «***ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ εἶναι δύναμις Θεοῦ***». Οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠννόησαν ***τὸ μέγεθος τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ,*** εἰς τὸ θαυμαστὸν σχέδιον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διὰ τοῦ ὁποίου σχεδίου ἐδόθη ἱκανοποίησις εἰς τὴν Θείαν δικαιοσύνην ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἱλαστηρίου θυσίας τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὥστε καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ κόσμου νὰ ὑποστῇ τὴν τιμωρίαν, ἣν ἀπῄτει ἡ Θεία δικαιοσύνη, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν καὶ δύναμιν τῆς ἁμαρτίας. Οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ᾐσθάνθησαν ***τὴν ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ,*** ὅστις, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἔτι «νεκρὸς ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις» καὶ ἀποστάτης ἀπὸ τοῦ Θείου νόμου καὶ θελήματος, ἐσπλαγχνίσθη αὐτὸν καὶ ἔστειλε τὸν Μονογενῆ Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠννόησαν ***τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ,*** ἥτις διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰς καρδίας των, μετέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ ἀκαθάρτους εἰς ἁγίους καὶ ἀπὸ ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ εἰς τέκνα καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας Αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὰς ἐνστάσεις καὶ ἀντιρρήσεις τῶν ἀπίστων ἀπαντοῦν, δεικνύοντες τὴν τεραστίαν, τὴν ὑπεράνθρωπον, τὴν ἀκαταμάχητον ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ 19 αἰῶνας καὶ σήμερον ἔτι ἀσκεῖ ὁ Σταυρὸς τοῦ Γολγοθᾶ—ἐπίδρασιν, ὁποίαν καμμία ἄλλη θρησκεία, κανὲν ἄλλο γεγονὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας δὲν ἤσκησε, καὶ ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ κατακτᾷ μυριάδας καρδιῶν καὶ νὰ τὰς ἐμπνέῃ μὲ ἀφοσίωσιν, ἣν κανεὶς ἀνθρώπινος κατακτητὴς δὲν κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ! Καὶ δικαίως ἀποφαίνονται ὅτι ἐκ τούτου καὶ μόνου ἀποδεικνύεται ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ «Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία».

Διὰ τοὺς τοιούτους ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἐνδοξώτατον σύμβολον τῆς σωτηρίας, τὸ συγκινητικώτατον ἔμβλημα μιᾶς ὑπερανθρώπου ἀγάπης καὶ θυσίας τοῦ Δικαίου ὑπὲρ τῶν ἀδίκων, τὸ μοναδικὸν καύχημα τοῦ μετανοήσαντος καὶ λυτρωθέντος ἀνθρώπου. Καὶ ἀναφωνοῦσι μετὰ τοῦ Παύλου: «Εἰς ἐμὲ δὲ μὴ γένοιτο νὰ καυχῶμαι εἰμὴ εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κόσμος ἐσταυρώθη ὡς πρὸς ἐμὲ καὶ ἐγὼ ὡς πρὸς τὸν κόσμον!» (Γαλάτ. Ϛ΄. 14).

Εἴθε καὶ σύ, φίλε ἀναγνῶστα, νὰ ταχθῇς (ἐὰν ἀκόμη δὲν ἐτάχθης) μεταξὺ τῶν «σωζομένων», διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ εἶναι «Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία!» Ἀμήν.

Ο ΑΚΑΝΘΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Οἱ θεόπνευστοι συγγραφεῖς τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων μᾶς ἔχουν δώσει εἰς ὀλίγας ἁδρὰς γραμμὰς μεγαλειώδη εἰκόνα καὶ συγκλονιστικὴν ἀφήγησιν τῆς μεγάλας τραγῳδίας τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν—ἀφήγησιν, ἥτις ἔκτοτε ἐπὶ δεκαεννέα αἰῶνας ἐνέπνευσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμπνέῃ τὸν κάλαμον τῶν συγγραφέων καὶ τὸν χρωστῆρα τῶν ζωγράφων εἰς τὰ μέγιστα τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῶν. Αἱ περιγραφαὶ αὗται τῶν Εὐαγγελίων ἀλληλοσυμπληρούμεναι μᾶς παρέχουν ὁλόκληρον σειρὰν εἰκόνων τῶν διαφόρων γεγονότων τῶν τελευταίων ἡμερῶν πρὸ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν—τὸ τελευταῖον Δεῖπνον, τὴν ἀγωνίαν εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ, τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ, τὴν προκαταρκτικήν Του ἐξέτασιν ἐνώπιον τοῦ Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα, τὴν ἐσπευσμένην καὶ παράνομον καταδίκην Του ἐνώπιον τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου, τὴν προσαγωγήν Του πρὸς τὸν Πιλᾶτον, τὴν δίκην Του ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, τὴν ἀποστολήν Του πρὸς τὸν Ἡρώδην, τὴν δευτέραν ἐξέτασίν Του ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, τὴν καταδίκην καὶ μαστίγωσίν Του, τὸν ἐμπαιγμόν Του ὑπὸ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν καὶ τέλος, τὴν σταύρωσιν, ταφὴν καὶ ἀνάστασιν Αὐτοῦ.

Ἐδῶ θὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐμπαιγμοῦ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, ἥτις δὲν εἶναι ἡ ὀλιγώτερον συγκλονιστικὴ ἐκ τῆς ὅλης ἀφηγήσεως.

Οἱ στρατιῶται τῆς Ρωμαϊκῆς φρουρᾶς τῆς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Σύριοι, ἄξεστοι καὶ θηριώδεις, καὶ ἐμίσουν πᾶν ὅ,τι Ἰουδαϊκόν, παρέλαβον τὸν Ἰησοῦν καί, πρῶτον, τὸν ἐμαστίγωσαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Πιλάτου, ὅστις φαίνεται ὅτι διὰ τῆς μαστιγώσεως ταύτης ἤλπιζεν ὅτι ἴσως θὰ ἐξημένιζε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ὄχλον καὶ θὰ ἔσωζε τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τὸν σταυρικὸν θάνατον, Ἡ μαστίγωσις, καθὼς γνωρίζομεν ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορέας, ἦτο φοβερῶς ἀπάνθρωπος· ἐγίνετο διὰ μάστιγος, τῆς ὁποίας τὰ λωρία ἔφερον κόμβους καὶ ἄγκιστρα μεταλλικά, ἅτινα ἐξέσχιζον τὰς σάρκας τοῦ μαστιγουμένου, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος πολλάκις ἔπιπτε λιπόθυμος καὶ αἱμόφυρτος καὶ ἐνίοτε ἐξέπνεεν ὑπὸ τὸ φρικῶδες αὐτὸ μαρτύριον.

Ὁ Ἰησοῦς, ἂν καὶ ἐξηντλημένος ἐκ τῆς ἀϋπνίας, τῆς ψυχικῆς ὀδύνης καὶ τῆς ὁλονυκτίου ἀνακρίσεως καὶ κακοποιήσεως, ἀντέσχεν ἄφωνος εἰς τὸ μαρτύριον τῆς μαστιγώσεως. Μετὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ τὸν λυπηθοῦν καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν ὀλίγον νὰ συνέλθῃ ἐκ τῶν φοβερῶν πληγῶν τσῦ σώματος καὶ τῆς ψυχικῆς κοπώσεως, οἱ θηριώδεις Ρωμαῖοι στρατιῶται τὸν μετέφερον εἰς τὸν στρατῶνά των καὶ ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς τὸ αἱματωμένον καὶ ξεσχισμένον σῶμά Του, τὸν ἐνέδυσαν πορφύραν, ἔπλεξαν ἕνα στέφανον ἐξ ἀκανθίνου τινὸς φυτοῦ, ἔθεσαν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρά Του καὶ ἤρχισαν νὰ τὸν ἐμπαίζουν, ὑποκλινόμενοι ἐνώπιόν Του μὲ τὴν εἰρωνικὴν προσφώνησιν: «Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων!», συνάμα δὲ ραπίζοντες καὶ κτυπῶντες Αὐτόν. Τέλος, βαρυνθέντες τὴν ἀνόσιον καὶ θηριώδη αὐτὴν διασκέδασιν, τὸν ὡδήγησαν πάλιν ἐνώπισν τοῦ Πιλάτου, μὲ τὸν ἀκάνθινον πάντοτε στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ.

Συλλογιζόμενοι ἁπλῶς τὰς τρομερὰς αὐτὰς ἐκδηλώσεις ἀνθρωπίνης θηριωδίας, θὰ ἐκυριευόμεθα ὑπὸ φρίκης καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο περὶ κοινοῦ τινος ἀνθρώπου, ἔστω καὶ κακούργου, Διότι τὰ σωματικὰ βασανιστήρια εἶναι φύσει ἀπεχθῆ καὶ ἀποτρόπαια εἰς κάθε ἀνθρωπίνην ψυχήν, ἥτις δὲν ἐπωρώθη καὶ ἐσκληρύνθη καὶ ἔχασε τὸν ἀνθρωπισμόν της. Ἀλλ᾿ ὅταν ἐπὶ πλέον ἐνθυμώμεθα ὅτι τὰ βασανιστήρια ταῦτα ὑπέστη ὁ ἀναμάρτητος Θεάνθρωπος, ὁ ἐνσαρκωθεὶς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι τὰ ὑπέστη ὄχι ἕνεκεν ἰδικῆς Του ἐνοχῆς ἀλλὰ διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ἀνθρωπότητα, διὰ σᾶς καὶ δι᾿ ἐμὲ καὶ διὰ κάθε ἄνθρωπον, ἵνα μᾶς σώσῃ ἐκ τῆς ἐνοχῆς καὶ ἐξουσίας τῆς ἁμαρτίας, ἡ σκέψις τῶν βασανιστηρίων τούτων πρέπει νὰ μᾶς συντρίβῃ.

* * *

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον πολλῶν εἰδῶν στέφανοι ἐν χρήσει. Ἡ χρῆσις στεφάνων εἶναι ἔθιμον ἀρχαιότατον, ὡς βλέπομεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὄχι μόνον τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑβραίων, καὶ πρὸ αὐτῶν, τῶν Ἀσσυρίων, Βαβυλωνίων καὶ Αἰγυπτίων. Ἐν πρώτοις, οἱ βασιλεῖς ὅλων αὐτῶν τῶν ἐθνῶν ἐφόρουν στέφανον (στέμμα ἢ διάδημα), κατ᾿ ἀρχὰς μὲν ἀποτελούμενον ἀπὸ λωρίδα ὑφάσματος πολυτελοῦς, ἐστολισμένου μὲ χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους, ὡς ***σύμβολον τῆς βασιλικῆς των ἐξουσίας.*** Βραδύτερον δὲ καθ᾿ ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια, τὰ βασιλικὰ στέμματα νὰ κατασκευάζωνται ἐκ χρυσοῦ μὲ πολυτίμους λίθους καὶ νὰ ἐπενδύωνται ἐσωτερικῶς μὲ ὕφασμα, διὰ νὰ μὴ φέρουν ὑπερβολικὴν πίεσιν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ φοροῦντος.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων ὑπῆρχεν ὁ ***στέφανος τῆς εὐφροσύνης*** ἢ ***τοῦ ἑορτασμοῦ,*** ἀπὸ ἄνθη ἢ φύλλα, τὸν ὁποῖον ἐφόρουν οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς ἑορτὴν ἢ πομπὴν ἢ εὐωχίαν. Ὑπῆρχεν ἐπίσης ὁ ***στέφανος τῆς νίκης,*** ἀπὸ φύλλα δάφνης, μὲ τὸν ὁποῖον ἐστέφοντο οἱ νικηταὶ εἰς τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως παρὰ Ρωμαίοις ὁ ***στέφανος τοῦ θριάμβου,*** τὸν ὁποῖον ἐφόρει κάθε Ρωμαῖος στρατηγός, ὅταν ἐπανήρχετο ἀπὸ μίαν νικηφόρον ἐκστρατείαν καὶ ἔκαμνε τὴν θριαμβευτικήν του εἴσοδον εἰς τὴν Ρώμην.

Βαθμηδὸν ἡ λέξις ***στέφανος*** προσέλαβε καὶ μεταφορικήν. ἀλληγορικὴν ἢ συμβολικὴν ἔννοιαν, ἰδίως εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἰς τὴν Π. Διαθήκην εὑρίσκομεν τὰς λέξεις ***στέφανος*** καὶ ***στεφανόνω*** μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς Θείας εὐλογίας. Οὕτω λ. χ. εἰς τὸν 8ον Ψαλμόν: «Σὺ δὲ ἐποίησας αὐτὸν (τὸν ἄνθρωπον) ὀλίγον τι κατώτερον τῶν ἀγγέλων καὶ μὲ δόξαν καὶ τιμὴν ἐστεφάνωσας αὐτόν». Εἰς τὸν 65ον Ψαλμὸν (ἐδ. 11): «Στεφανόνεις τὸ ἔτος μὲ τὰ ἀγαθά Σου». Εἰς τὸν 103ον Ψαλμόν: «Εὐλόγει, ἡ ψυχή μου, τὸν Κύριον ... τὸν στεφανοῦντά Σε μὲ ἔλεος καὶ οἰκτιρμούς», Ἐπίσης εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἔχομεν ἀλληγορικὰς μνείας στεφάνων διαφόρων εἰδῶν. Ὁ Παῦλος ἐπανειλημμένως παραλληλίζει τὸν ἀγῶνα τῆς ***Χριστιανικῆς σταδιοδρομίας*** μὲ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σταδίου καὶ ὑποδεικνύει ὅτι, ὅπως διὰ τὸν ἀθλητὴν τοῦ Σταδίου, οὕτω καί διὰ τὸν Χριστιανὸν ὑπάρχει ***στέφανος,*** ἤτοι, βραβεῖον,

ἀνταμοιβή. Α'. Κορινθ. θ'. 25; «Πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος εἰς *πάντα* ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν διὰ νὰ λάβωσι φθαρτὸν στέφανον, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον». Β'. Τιμόθ. β'. 5: «Ἐὰν δὲ καὶ ἀγωνίζηταί τις, δὲν στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀγωνισθῇ».

***

Ὁ ἀκάνθινος στέφανος, τὸν ὁποῖον ἐφόρεσαν οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται πρὸς ἐμπαιγμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἦτο βεβαίως παρῳδία τοῦ ***βασιλικοῦ στεφάνου*** ἢ στέμματος, ἀφοῦ συνωδεύετο μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν καὶ τὸ σκῆπτρον (τὸ καλάμι) καὶ μὲ τὴν εἰρωνικὴν προσφώνησιν: «Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων!» Τὸ στέμμα τοῦτο, τὸ δῆθεν βασιλικόν, ἦτο πλεγμένον ἀπὸ ἀκάνθας (ἀπὸ ἀγκάθια), ὥστε φορούμενον (καὶ μάλιστα πιεζόμενον ἐπὶ τοῦ μετώπου) νὰ πληγώνῃ τὸν φοροῦντα κατὰ τρόπον ἀφόρητον. Τὸ στέμμα αὐτὸ ἐφόρεσεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, διότι ὡς μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἱερὰ ἀφήγησις, ὅταν ὕστερον ὁ Πιλᾶτος τὸν παρουσίασεν ἐκ νέου εἰς τοὺς Ἰουδαίους μὲ τὰς λέξεις: «Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος!» ὁ Ἰησοῦς ἔφερεν ἀκόμη τὸν ἀκάνθινον στέφανον, Δυνάμεθα δὲ εὐκόλως νὰ φαντασθῶμεν ὅτι μὲ ἑκάστην ὥραν, ἥτις παρήρχετο, αἱ πληγαί, τὰς ὁποίας ἐπροξένησαν αἱ ἄκανθαι εἰς τὸ ἅγιον μέτωπον τοῦ Σωτῆρος, ἐγίνοντο ὁλοὲν φλογερώτεραι καὶ μᾶλλον ἀνυπόφοροι.

***

Ποίας σκέψεις καὶ ποῖα μαθήματα πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ ὁ ἀκάνθινος αὐτὸς στέφανος τοῦ Κυρίου ἡμῶν;

(1) Ὁ στέφανος αὐτὸς ἐτέθη, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τῆς ἁγίας Του κεφαλῆς πρὸς ἐμπαιγμὸν τῆς βασιλικῆς Του ἰδιότητος. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἵτινες Τὸν ἀναγνωρίζομεν ὡς ἀληθινὸν Βασιλέα ἡμῶν, ἤτοι,

(α) Ὡς ***βασιλέα τοῦ παντὸς*** (τοῦ ὑλικοῦ Σύμπαντος, τὸ ὁποῖον Αὐτὸς ἐδημιούργησεν ὡς ὁ προαιώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ).

(β) Ὡς ***βασιλέα τῶν ψυχῶν ἡμῶν*** (διότι Αὐτὸς μᾶς ἐξηγόρασεν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, μᾶς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ καὶ μᾶς ἔκαμε «βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς εἰς τὸν Θεόν»), ὅστις εἰς τὰς καρδίας τῶν δισεκατομμυρίων τῶν ἐκ πάσης φυλῆς ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς Αὐτόν, ἐνέπνευσε τοιαύτην ἀφοσίωσιν, ὁποίαν κανεὶς ἐπίγειος βασιλεὺς δὲν ἐνέπνευσέ ποτε εἰς τοὺς ὑπηκόους του.

(γ) Ὡς ***βασιλέα καὶ Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης***, τὴν ὁποίαν εἰρήνην Αὐτὸς διὰ τοῦ πάθους Του ἔφερε μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου.

(δ) Ὡς ***βασιλέα τῆς δόξης καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος***, ὅστις εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου θὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς, . . . ἡμεῖς, λέγω, τὸν ἀκάνθινον ἐκεῖνον στέφανον θεωροῦμεν ὡς τὸ ἱερώτατον καὶ λαμπρότατον καὶ πλέον βαρύτιμον στέμμα, τὸ ὁποῖον ἐκόσμησέ ποτε βασιλικὸν μέτωπον. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ὅταν ἐπὶ τέλους ἡτοίμασαν οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶται τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν σταύρωσιν καὶ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς κανονισμοὺς τὸν ἐνέδυσαν πάλιν τὰ ἰδικά του ἱμάτια, ὁ ἀκάνθινος ἐκεῖνος στέφανος

θὰ ἐρρίφθη εἰς τὰ σκουπίδια τοῦ πραιτωρίου. Ὤ! ἐὰν τὴν ὥραν ἐκείνην κάποιος μαθητὴς τὸν εἶχε περισυλλέξει καὶ διατηρήσει, καὶ ἐὰν ὁ στέφανος ἐκεῖνος εἶχε περιέλθει γνησίως μέχρις ἡμῶν, μὲ ποίαν ἀνέκφραστον συγκίνησιν θὰ τὸν ἐβλέπομεν! καὶ θὰ μᾶς ἐφαίνετο ὡς μέγιστος καὶ ἱερώτατος θησαυρός! Ναί! Ὁ ἀκάνθινος στέφανος τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἶναι δι' ἡμᾶς ἀληθὲς καὶ φωτοβόλον σύμβολον τῆς παντοδυνάμου βασιλείας Του, ἥτις δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου!

(2) Ναί! Ἀναγνωρίζομεν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν Βασιλέα ἡμῶν. Ἀλλὰ τὸ βασιλικόν Του ἐκεῖνο στέμμα, αἱ ἄκανθαι αἱ ὁποῖαι ᾑμάτωσαν τὸ μέτωπόν Του, ἦσαν οἱ ἁμαρτωλοί, οὓς ἔσωσε διὰ τοῦ πάθους Του—***ἡ Ἐκκλησία Του***, δι' ἣν ἔδωκε τὴν ζωήν Του, ἵνα καταστήσῃ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἄμωμον. Ἂς προσέξωμεν λοιπὸν ἡμεῖς, οἱ φέροντες σήμερον τὸ ὄνομά Του καὶ καυχώμενοι ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του ταύτην, μήπως ἤμεθα ἄκανθαι εἰς τὸ ἅγιον μέτωπόν Του, πληγόνοντες Αὐτὸν διὰ τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἀδυναμιῶν καὶ ἀτελειῶν ἡμῶν καὶ ἀτιμάζοντες Αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ κόσμου καὶ τῶν χλευαστῶν Αὐτοῦ. Ἂς προσέξωμεν μήπως διὰ τῆς διαγωγῆς ἡμῶν ἀνασταυρόνωμεν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅστις τοιοῦτο φρικτὸν πάθος ὑπέμεινε διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν ἡμῶν.

(3) Τὸν στέφανον τῶν ἀκανθῶν καὶ τῶν πληγῶν καὶ τοῦ πόνου τοῦ Σωτῆρος ***πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ φέρωμεν.*** Ὄχι βεβαίως ὡς βασιλικὸν στέμμα, διότι δὲν εἴμεθα βασιλεῖς ἀλλ' ὑπήκοοι. Ἀλλ'· ὡς ***στέφανον τοῦ μαρτυρίου*** ὀφείλομεν νὰ τὸν φορέσωμεν, διότι, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, εἴμεθα ***κοινωνοὶ τῶν παθημάτων Αὐτοῦ.*** Δι' ἕκαστον πιστὸν ὀπαδὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προδιαγράφεται ἡ ὁδὸς αὕτη τοῦ μαρτυρίου. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀθάνατος ἱστορία τοῦ ***Ἰωάννου Οὐσσίου,*** τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκ Βοημίας Ἀναμορφωτοῦ τοῦ 15ου αἰῶνος, ὅστις ἐκάη ἐπὶ τῆς πυρᾶς εἰς τὴν Κωνσταντίαν, διότι ἐκήρυξε τὴν Ἀναμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν τὸν ὡδήγησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἕνας καρδινάλιος ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἕνα χάρτινον στέφανον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐζωγραφισμένοι δαίμονες, καὶ τῷ εἶπεν: «Ἰωάννη Οὔσσιε, παραδίδομεν τὴν ψυχήν σου εἰς τὸν Διάβολον, τοῦ ὁποίου εἶσαι τέκνον καὶ τοῦ ὁποίου τὸν στέφανον φορεῖς!» Τότε ὁ Οὔσσιος, ἂν καὶ σωματικῶς πάσχων καὶ ἐξηντλημένος, ἀπήντησε μὲ σταθερὰν φωνήν: «Ἀφοῦ ὁ Κύριός μου χάριν ἐμοῦ ἐφόρεσε τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τί ὀλιγώτερον ἐμπορῶ νὰ πράξω ἐγὼ παρὰ νὰ φορέσω, χάριν Αὐτοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου Του, τὸν στέφανον τῶν δαιμονίων; Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ εἰς τὴν ψυχήν μου, δὲν ἐμπορεῖς σὺ ἢ ἄλλος κανεὶς νὰ τὴν διαθέσητε!». Καὶ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπρόσθεσεν: «Εἰς χεῖράς Σου, Κύριε, παραδίδω αὐτήν!»

Τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχουν πλέον σωματικὰ βασανιστήρια καὶ σταυροὶ καὶ πυραὶ διὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸν Χριστὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὔτε καλεῖται (εἰμὴ εἰς ὅλως ἐξαιρετικὰς περιστάσεις) ὁ Χριστιανὸς νὰ ἐπισφραγίσῃ διὰ τοῦ θανάτου του τὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίαν του. Ἴσως ὅμως δὲν εἶναι ὀλιγώτερον σκληρὰ τὰ ψυχικὰ μαρτύρια, ἅτινα ὑφίσταται ἐκ μέρους τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Σατανᾶ ὁ θέλων νὰ ἀκολουθήσῃ πιστῶς τὸν Χριστόν. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν τὸ προεῖπεν: «Ἐὰν ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ σᾶς θέλουσι διώξει. Δὲν εἶναι μαθητὴς ἀνώ-

τερος τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ». Καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Πάντες οἱ θέλοντες νὰ ζῶσιν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ θέλουσι διωχθῆ.» Ἐπίσης ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν: «Ἐάν τις θέλῃ νὰ ἔλθῃ ὀπίσω μου, ἂς ἀπαρνηθῇ ἑαυτὸν καὶ ἂς σηκώσῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἂς μὲ ἀκολουθῇ.»

Ναί! Διὰ κάθε ἀληθῆ καὶ ἀφιερωμένον Χριστιανὸν ὑπάρχει εἷς σταυρὸς καὶ εἷς ἀκάνθινος στέφανος. Καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελε διαφύγει διωγμοὺς ἐκ μέρους τοῦ κόσμου, πάλιν ἔχει ἕνα σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρέπει καθ' ἡμέραν νὰ σταυρώνῃ τὸ ***ἐγώ,*** μὲ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας αὐτοῦ. Μόνον διὰ τοῦ μαρτυρίου τούτου θὰ φθάσῃ ὁ Χριστιανὸς εἰς τὴν τελειότητα.

Ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστιανὸν ὑπάρχουν, ἐκτὸς τοῦ στεφάνου τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἄλλοι στέφανοι, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ. Ὑπάρχει, ὡς εἴδομεν, ὁ ***στέφανος***, τὸ βραβεῖον, ***τῆς Χριστιανικῆς σταδιοδρομίας***. Ὁ Παῦλος παραλληλίζει τὸν Χριστιανὸν—τὸν ἑαυτόν του, πρωτίστως—μὲ τοὺς δρομεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται εἰς τὸ Στάδιον. Ἐκεῖ εἰς τὸ Στάδιον εἷς μόνον ἐξ ὅλων τῶν ἀγωνιστῶν στεφανοῦται, δηλ. λαμβάνει τὸν στέφανον, τὸ βραβεῖον. Ἀλλ' εἰς τὴν Χριστιανικὴν σταδιοδρομίαν ἕκαστος ἀγωνιζόμενος δύναται νὰ λάβῃ τόν στέφανον.... ***«ἐὰν νομίμως ἀγωνισθῇ»***. Ἄλλό τι δὲν ζητεῖται ἀπὸ τὸν Χριστιανὸν διὰ τὸν ἀγῶνα αὐτόν, παρὰ τὸ νὰ ἀγωνισθῇ συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου του. Τί λέγει ὁ Παῦλος διὰ τὸν ἑαυτόν του; «Ἀδελφοί, ἐγὼ δὲν στοχάζομαι ὅτι ἔλαβον τὸ βραβεῖον· ἀλλ' ἓν πράττω, τὰ μὲν ὀπίσω λησμονῶν, εἰς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, τρέχω πρὸς τὸν σκοπόν, διὰ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.» Καὶ ἀλλαχοῦ λέγει: «Ἐγὼ λοιπὸν οὕτω τρέχω, οὐχὶ ὡς ἀβεβαίως—οὕτω πυγμαχῶ, οὐχὶ ὡς κτυπῶν τὸν ἀέρα, ἀλλὰ δαμάζω τὸ σῶμά μου καὶ δουλαγωγῶ, μήποτε εἰς ἄλλους κηρύξας, ἐγὼ εὑρεθῶ ἀδόκιμος.» Καὶ ἐὰν ἔτσι ἐσκέπτετο καὶ ἠγωνίζετο ὁ μέγας πρωταθλητὴς καὶ θεόπνευστος κῆρυξ τῆς πίστεως Παῦλος, τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, οἱ μὴ ἔχοντες οὔτε τὴν θεοπνευστίαν οὔτε τὸ πολλοστημόριον τῆς πνευματικότητος καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Παύλου, ὅστις, καθ' ἣν στιγμὴν ἔγραφε τὰ ἀνωτέρω, εἶχεν ἤδη θυσιάσει διὰ τὸν Χριστὸν ὅλα τὰ ἐγκόσμια, εἶχεν ἱδρύσει τόσας Χριστ. ἐκκλησίας καὶ εἶχε φωτίσει τόσας ψυχὰς διὰ τοῦ κηρύγματός του;

Τέλος, ὁ στέφανος, τὸ βραβεῖον, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐνώπιον παντὸς Χριστιανοῦ, λέγεται ἐπίσης ***στέφανος τῆς ζωῆς, στέφανος τῆς δικαιοσύνης***. «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος», γράφει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, «ὅστις ὑπομένει πειρασμόν· διότι ἀφοῦ δοκιμασθῇ, θέλει λάβει τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ὁ Κύριος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν.» Καὶ ὁ Παῦλος, εὑρισκόμενος ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν καὶ περιμένων ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸ τέρμα τῆς μακρᾶς του σταδιοδρομίας, γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσθην· τὸν δρόμον ἐτελείωσα· τὴν πίστιν ἐτήρησα· τώρα δὲ ἀπόκειται εἰς ἐμὲ ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος θέλει μοὶ ἀποδώσει ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος Κριτής, καὶ ὄχι μόνον εἰς ἐμέ, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας ὅσοι ἐπιποθοῦσι τὴν ἐπιφάνειαν Αὐτοῦ».

Ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ πάσης ἀποχρώσεως, ὅσοι ἀγαπῶμεν τὸν Χριστὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ θέλομεν νὰ βαδίσωμεν ἐπὶ τὰ ἴχνη Αὐτοῦ, ἂς λάβωμεν κυρίως τοῦτο τὸ μάθημα ἐκ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου, ὅν Αὐτὸς ἐφόρεσεν ὑπὲρ ἡμῶν—ὅτι καθῆκον ἔχομεν καὶ ἡμεῖς νὰ φορέσωμεν τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῆς ὑπὲρ Αὐτοῦ μαρτυρίας καὶ νὰ ἄρωμεν καθ᾽ ἡμέραν τὸν σταυρὸν ἡμῶν, ἀκολουθοῦντες (ἐκ μακρᾶς βεβαίως ἀποστάσεως) τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, σταυρόνοντες ἐν ἡμῖν τὴν σάρκα καὶ τὸν κόσμον, καὶ τρέχοντες «μεθ᾽ ὑπομονῆς τὸν προκείμενον εἰς ἡμᾶς ἀγῶνα, ἀποβλέποντες εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως ἡμῶν.»

Καὶ εἰς τοῦτο ἔχομεν τὴν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον ὑπόσχεσιν: «Ἰδού, ἔρχομαι ταχέως· κράτει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχεις, διὰ νὰ μὴ λάβῃ μηδεὶς τὸν στέφανόν σου!» «Γίνου πιστὸς μέχρι θανάτου καὶ θέλω σοὶ δώσει τὸν στέφανον τῆς ζωῆς!»

* * *

Ὅταν δὲ τελειώσωμεν τὸν δρόμον καὶ ἱστάμενοι ἐνώπιον τοῦ δικαίου Κριτοῦ εὑρεθῶμεν ὅτι ἐτηρήσαμεν τὴν πίστιν καὶ ἠγωνίσθημεν τὸν καλὸν ἀγῶνα νομίμως καὶ πιστῶς, καὶ λάβωμεν τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον, τότε, μαζὺ μὲ ὅλον τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος τῶν σεσωσμένων ἐν οὐρανῷ, θέλομεν προσκυνήσει τὸν Καθήμενον ἐπὶ τοῦ Θρόνου καὶ θέλομεν βάλει τοὺς στεφάνους ἡμῶν πρὸ τῶν ποδῶν Αὐτοῦ, κράζοντες: «Ἄξιος εἶσαι, Κύριε, νὰ λάβῃς τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας!» Ἀμήν.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ

«Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε». Ματθ. κζ'. 24.

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Πιλάτου, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀφηγήσεων τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἀξίζει νὰ μελετηθῇ (*).

Εἰς τὸν νοῦν ἑκάστου, ὅστις ἀναγινώσκει τὴν περιγραφὴν τῆς καταδίκης

(*) Ἡ περίφημος «Ἀναφορὰ» τοῦ Πιλάτου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Τιβέριον, ἡ δῆθεν περιγράφουσα καὶ ἐξηγοῦσα τὴν καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἡ «Ἐπιστολὴ Πιλάτου», ἥτις διηγεῖται πῶς ὁ Τιβέριος κατεδίκασε καὶ αὐτὸν καὶ τὴν σύζυγόν του Πρόκλην εἰς θάνατον ὡς Χριστιανοὺς προσηλύτους, εἶναι ἄτεχνα συγγράμματα Χριστιανικῆς προελεύσεως τοῦ 3ου ἢ 4ου αἰῶνος, στερούμενα οἱασδήποτε ἱστορικῆς βάσεως ἢ ἀξίας. Μόλα ταῦτα ὁ μὲν Πιλᾶτος τιμᾶται ὡς ἅγιος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀβυσσυνίας (ἡ μνήμη του ἑορτάζεται τὴν 25 Ἰουνίου), ἡ δὲ Πρόκλη ὁμοίως ἑορτάζεται ὡς ἁγία ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὴν 27 Ὀκτωβρίου.

Ὁ Εὐσέβιος (Ἐκκλ. Ἱστ. 6'. 7) γράφει περὶ τοῦ Πιλάτου ὅτι ἐξορισθεὶς εἰς Γαλατίαν, ηὐτοκτόνησεν ἐκεῖ. Τὰς ὠμότητας τῆς δεκαετοῦς του διοικήσεως ἐν Παλαιστίνῃ ἀναφέρει πολλαχοῦ ὁ Ἰώσηπος.

καὶ σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γεννᾶται ἡ εὔλογος ἀπορία πῶς ὁ Ρωμαῖος οὗτος διοικητής, ὅστις εἶχεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας του καὶ ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του στρατιωτικὴν δύναμιν ἀρκοῦσαν ὅπως καταπνίξη οἱανδήποτε ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἀποφάσεών του, ἐδέχθη παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ ἐνδώση εἰς τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἰησοῦ.

Διότι ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀφηγήσεως εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Πιλᾶτος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς δίκης τοῦ Ἰησοῦ ἤθελε νὰ τὸν ἀθῳώση. Ἡ κατηγορία, ἣν ἔφερον οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι οὗτος ἦτο ἔνοχος προδοσίας κατὰ τοῦ Καίσαρος, λέγων ἑαυτὸν Βασιλέα, ἔκαμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸν Πιλᾶτον νὰ δυσπιστήση πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν· διότι ἐγνώριζε καλῶς ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οἱ Φαρισαῖοι ἦσαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας καὶ οἱ ἡγέται τοῦ ἐθνικιστικοῦ φρονήματος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Κατόπιν ἡ ἰδιαιτέρα συνομιλία, τὴν ὁποίαν ἔσχε μὲ τὸν Ἰησοῦν, ἐνίσχυσε τὴν πεποίθησίν του ὅτι «διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν». Ἐνόησεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος δὲν ἦτο πολιτικὸς ἀντάρτης· καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤθελε νὰ παραδώση εἰς τιμωρίαν ἕνα ἀθῷον, ἀλλὰ προσεπάθησε διαφορoτρόπως νὰ πείση τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους νὰ δεχθοῦν τὴν ἀθῴωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Ὅταν ὅμως ἐκεῖνοι ἀντέστησαν ζωηρῶς εἰς τοῦτο καὶ ἐξήγειραν καὶ τὸν ὄχλον εἰς θορυβώδη διαδήλωσιν ὑπὲρ τῆς σταυρώσεως τοῦ κατηγορουμένου, δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ ἀντιτάξη ἄρνησιν ἀλλ' ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἄδικον καὶ ἀστήρικτον ἀπαίτησίν των, καὶ λαβὼν ὕδωρ, ἐζήτησε διὰ τῆς ἀπονίψεως τῶν χειρῶν του νὰ ἐκδηλώση συμβολικῶς τὸ ἀνεύθυνόν του διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ Πιλάτου εἶναι τόσον δυσεξήγητος, ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ὥστε ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ παραδόξου τούτου Ρωμαίου διοικητοῦ. Εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς φυσικῆς ἡ τεραστία δύναμις τοῦ μοχλοῦ. Ἀλλ' ὁ μοχλὸς πρέπει νὰ ἔχη στερεὸν ὑπομόχλιον διὰ νὰ ἀσκήση τὴν δύναμίν του. Καὶ καμμία ἐξωτερικὴ δύναμις δὲν δύναται νὰ ἐνεργήση εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, ἐὰν δὲν εὕρη ἐκεῖ κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ χρησιμεύση ὡς ὑπομόχλιον. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐγνώριζον καλῶς τὸν Πιλᾶτον· διὰ τοῦτο ἐστήριξαν τὸν μοχλόν των εἰς ἐκεῖνα τὰ ἐλατήρια τῆς ψυχῆς του, τὰ ὁποῖα ἤξευρον ὅτι εἶναι τὰ ἰσχυρότερα, καὶ οὕτω τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ ἐνδώση εἰς τὰς ἀξιώσεις των.

1) Διὰ τῆς ***ἀδίκου καὶ ἀπανθρώπου διοικήσεώς του*** ἐν Παλαιστίνη ὁ Πιλᾶτος ἦτο ἤδη ἐκτεθειμένος, ἐὰν δὲ ἐγίνετο πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἡ κατάλληλος καταγγελία, ἀσφαλῶς θὰ ἀνεκαλεῖτο καὶ θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς. Διότι οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἦσαν μὲν αὐθαίρετοι καὶ τυραννικοί, ἀλλ' ἐγνώριζον τὴν μεγάλην ἀξίαν μιᾶς δικαίας διοικήσεως εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος αὐτῶν, συχνάκις δὲ ἐτιμώρουν διοικητὰς ἐπαρχιῶν παρεκτραπέντας ἐκ τῆς αὐστηρᾶς δικαιοσύνης καὶ ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ὁ Πιλᾶτος εἰς τρεῖς περιπτώσεις εἶχεν ἤδη περιπέσει εἰς ἀδικαιολογήτους ὠμότητας καὶ χονδροειδῆ ἀδικήματα κατὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Εἶχε βάλει χεῖρα βιαίως ἐπὶ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Ναοῦ των, ἵνα κτίση ἓν ὑδραγωγεῖον· ὅτε δὲ ἡ πρᾶξις αὕτη, θεω-

ρηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὡς ἱεροσυλία, ἐξήγειρε τὸν λαὸν εἰς φρενίτιδα καὶ στάσιν, ὁ Πιλᾶτος διὰ τῶν στρατιωτῶν του, ὡπλισμένων διὰ ροπάλων, εἶχε διαλύσει μὲ αἱματηρὰν ἀγριότητα τὰς συγκεντρώσεις τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Λουκᾶς, ἔστειλε τοὺς στρατιώτας του ἐντὸς τοῦ Ναοῦ καὶ ἔσφαξε Γαλιλαίους τινας, οἵτινες ἐκεῖ ἐθυσίαζον. Ὡσαύτως κατέσφαξε τοὺς Σαμαρείτας, οἵτινες ἐζήτουν δι᾿ ἀνασκαφῶν εἰς τὸ ὄρος Γεριζεὶμ νὰ εὕρουν ἱερά τινα σκεύη κρυβέντα ἐκεῖ δῆθεν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως. Ἐπίσης εἶχεν ἀναρτήσει ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτοῦ τοῦ περιβόλου τοῦ Ναοῦ ἀσπίδας Ρωμαϊκὰς μὲ ἐπιγραφὰς ὑβριστικὰς διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἕως οὗ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος τὸν διέταξε νὰ τὰς ἀπομακρύνῃ ἐκεῖθεν Ὅλαι αὐταὶ αἱ ὠμότητες καὶ αὐθαιρεσίαι του, προερχόμεναι ἐκ μίσους καὶ περιφρονήσεως πρὸς τὸν λαόν, τὸν ὁποῖον εἶχε σταλῆ νὰ διοικήσῃ δικαίως καὶ νομίμως, ἐν τέλει κατηγγέλθησαν καὶ ἐπέφερον τὴν ἀνάκλησίν του τρία ἔτη μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐφοβεῖτο λοιπὸν ἀπὸ τοῦδε ὁ Πιλᾶτος μήπως καταγγελθῇ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἔνοχος συνείδησίς του τὸν ἔκαμεν ὑποχωρητικὸν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Προσεπάθησε νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν εὐθύνην, ἀποστέλλων τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν Ἡρώδην· ἀλλ᾿ ὁ Ἡρώδης, πονηρότερος ὤν, τὸν ἔστειλεν ὀπίσω πρὸς τὸν Πιλᾶτον, ὅστις κατὰ τὸν νόμον ἦτο ὁ μόνος δυνάμενος νὰ ἐκφέρῃ ἐτυμηγορίαν θανάτου. Προσεπάθησε νὰ μεταπείσῃ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους ὑπὲρ τῆς ἀθῳώσεως τοῦ κατηγορουμένου· προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν ὄχλον ὅπως δεχθῇ νὰ ἀπολυθῇ ὁ Ἰησοῦς. Ὅταν ὅμως αἱ προσπάθειαί του αὗται ἀπέτυχον, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγαζον: «Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος», ὁ Πιλᾶτος ἐκάμφθη, καὶ ἀφοῦ ἐλαχίστην σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὴν θανάτωσιν ἀνθρώπων, ἐπροτίμησε νὰ παραδώσῃ ἕνα ἀθῷον εἰς θάνατον παρὰ νὰ διακυβεύσῃ τὴν ἰδικήν του θέσιν καὶ εὔνοιαν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι. Ἡ ἔνοχος συνείδησίς του τῷ ἀφήρεσε πᾶν ἠθικὸν σθένος, τὸ δὲ ἀτομικὸν συμφέρον ἐπεσκίασε κάθε σκέψιν δικαιοσύνης καὶ ἀνθρωπισμοῦ.

2) Ὁ Πιλᾶτος ***δὲν εἶχε καμμίαν ἠθικὴν ἀρχὴν*** διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς ζωῆς καὶ διαγωγῆς του. Ἔζη εἰς ἐποχήν, καθ᾿ ἣν ὅλα τὰ θρησκεύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου εὑρίσκοντο εἰς ἀποσύνθεσιν καὶ ὑπὸ διάλυσιν, τὰ δὲ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα εἶχον χρεωκοπήσει. Οἱ διανοούμενοι εἰς οὐδὲν ἐπίστευον καὶ αἱ ἀνώτεραι κοινωνικαὶ τάξεις ἐχλεύαζον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θεοσέβειαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πιλᾶτος, ὅταν ὁ Ἰησοῦς τῷ εἶπε, «Πᾶς ὅστις εἶναι ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει τὴν φωνήν μου», ἀπεκρίθη: «Τί εἶναι ἀλήθεια;» Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο ἐρώτημα, αἴτησις πληροφορίας καὶ διαφωτισμοῦ, ἀλλ᾿ εἰρωνεία—«Τί κάθησαι καὶ μοῦ ὁμιλεῖς περὶ ἀληθείας; Ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει!» Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπάντησιν, ἐστράφη καὶ ἐξῆλθε πάλιν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους. Δι᾿ αὐτὸν ὁ μόνος κανὼν τοῦ βίου ἦτο ***τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἐγώ.*** Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον ὅτι παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν ἵνα σταυρωθῇ.

3) Ἀφοῦ τοιοῦτος ἦτο ὁ χαρακτὴρ τοῦ Πιλάτου, ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ ἔχῃ εἰμὴ πολὺ ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ ***ἀτομικῆς εὐθύνης.*** Ποῖος δικαστής, ἔχων συναίσθησιν τῆς εὐθύνης του, δύναται νὰ στοχασθῇ νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν ἀντίθετον

πρὸς τὸ δίκαιον καὶ ἔπειτα νὰ ἀποτινάξῃ τὴν εὐθύνην του μὲ ἕνα νίψιμον τῶν χειρῶν; Δύναται κανεὶς νὰ φαντασθῇ γελοιοτέραν καὶ μᾶλλον παιδαριώδη πρᾶξιν ἀπὸ τὸ νίψιμον αὐτὸ καὶ τὴν δήλωσιν: «Ἀθῷός εἰμι τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε»; Τί ἄν ὁ ἐξημμένος καὶ ἀμαθὴς ὄχλος τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκραύγασε: «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἄς ἦναι ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν!» Μήπως τοῦτο ἀπήλλασσε τὸν Πιλᾶτον τῆς τρομερᾶς εὐθύνης του;

***

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν δι' ἑαυτοὺς σοβαρά τινα μαθήματα:

1) ***Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἑκουσία.*** Πᾶς ἄνθρωπος θέλει καὶ ἁμαρτάνει· ἐὰν δὲν θέλῃ, δύναται νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τοῦ πειρασμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τιμωρεῖται ἡ ἁμαρτία ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἐπροικίσθη μὲ συνείδησιν ἵνα ὁδηγῆται ὑπ' αὐτῆς. Οὐδεὶς ἁμαρτωλὸς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶναι ἀνεύθυνος διὰ τὰς ἁμαρτωλάς του πράξεις.

Ναὶ μὲν ὁ Παῦλος περιγράφει τὸν ἄνθρωπον ὡς πράττοντα τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον μισεῖ (Ρωμ. ζ'. 15). Ἀλλὰ περιγράφει οὕτω τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐγένετο ***δοῦλος τῆς ἁμαρτίας***· καὶ εἰς τὴν δουλείαν ταύτην ὁ ἄνθρωπος ὑπέπεσεν ἑκουσίως. Ἄλλως θὰ ἦτο ἀνεύθυνος. Ἡ δὲ ὑποδούλωσις αὕτη δὲν ἐπέρχεται διὰ μιᾶς ἀλλὰ βαθμηδὸν διὰ συνεχῶν ὑποχωρήσεων εἰς τὸν πειρασμὸν παρὰ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Ἡ ἁμαρτία εἶναι ὡς βοῦρκος, εἰς τὸν ὁποῖον ὅσον προχωρεῖ κανείς, τόσον βαθύτερα βυθίζεται.

2) Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἀναγνωρίζει τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐντολὰς Αὐτοῦ, ἀλλὰ ρυθμίζει τὴν ζωήν του κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ συμφέροντος καὶ τῶν ὀρέξεών του, οὗτος ***μοιραίως γίνεται δοῦλος τῆς ἁμαρτίας*** καὶ περιέρχεται εἰς κατάστασιν ἠθικῆς ἀδυναμίας, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πλέον τὴν δύναμιν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του. Εἶναι αἰχμάλωτος πλέον τοῦ παρελθόντος του, ὅπως ὁ Πιλᾶτος, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ πράξῃ τὸ ὀρθόν, ἐνθυμούμενος τὸ παρελθόν.

3) ***Ὅτι ἡ εὐθύνη τῶν πράξεών μας παραμένει ἀκεραία.*** Καμμία δικαιολογία, καμμία ἀπόνιψις τῶν χειρῶν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ. «Ὁ Θεὸς δὲν ἐμπαίζεται· διότι ὅ,τι ἄν σπείρῃ ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θέλει θερίσει». Ἡ ἁμαρτία ἀσφαλῶς τιμωρεῖται εἴτε εἰς τὸν παρόντα βίον εἴτε εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν.

Μία καὶ μόνη ὑπάρχει διαφυγὴ διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν—νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἐξιλαστήριον θυσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ ἔλεος Αὐτοῦ διὰ σωτηρίαν. Ὁ μετανοῶν εἰλικρινῶς καὶ ἐπικαλούμενος τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν πίστει, λαμβάνει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του καὶ τὴν δικαίωσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

4) Ὅτι καὶ ἡμεῖς, οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, ***εἴμεθα ἐξ ἴσου ἔνοχοι μὲ τὸν Πιλᾶτον,*** ἐὰν διὰ τῆς ζωῆς ἡμῶν ***δὲν δίδωμεν πιστὴν καὶ στα-***

θερὰν μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τῶν κραυγῶν καὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ κόσμου. Ποσάκις τῇ ἀληθείᾳ ἀνασταυρόνομεν καὶ καταισχύνομεν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ διὰ διαγωγῆς ἀναξίας ἀνθρώπων, οἵτινες ἐφωτίσθησαν καὶ ἐγεύθησαν τῆς ἐπουρανίου δωρεᾶς (Ἑβρ. ς'. 4—6). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἴμεθα πολὺ βδελυρώτεροι τοῦ ἐθνικοῦ Πιλάτου, ὅστις οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει τὴν ἀλήθειαν ἢ διδαχθῆ ἄλλον νόμον ἐκτὸς τοῦ νόμου τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ παθῶν. Εἶναι μάλιστα ἀπορίας ἄξιον ὅτι ὁ Πιλᾶτος καὶ τόσην προσπάθειαν κατέβαλε νὰ ἀντιστῇ εἰς τὰς κακούργους ἀπαιτήσεις τῶν Φαρισαίων.

Ἂς προσέχωμεν λοιπὸν ἡμεῖς οἱ αὐτοκαλούμενοι Χριστιανοὶ πῶς περιπατοῦμεν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Ἂς μένωμεν ἀνένδοτοι ὄχι μόνον εἰς τὰς ἀπειλάς, ἀλλὰ καὶ ἔτι περισσότερον εἰς τὰς ὑπούλους εἰσηγήσεις τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Πονηροῦ, ζητοῦντος νὰ μᾶς παρασύρῃ εἰς προδοσίαν καὶ ἐγκατάλειψιν τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος καὶ ἀναστάντος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἥμων.

Η ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ (*)

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

(συνέχεια)

3. Τὸ βάπτισμα λοιπὸν δι' ὕδατος καὶ τὸ βάπτισμα διὰ Πνεύματος Ἁγίου εἶναι δύο πράγματα ***ἐντελῶς κεχωρισμένα.*** Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων βλέπομεν τοὺς νεοφωτίστους τῆς Καισαρείας λαμβάνοντας τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνεπείᾳ τοῦ κηρύγματος τοῦ Πέτρου· μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Πέτρος τοὺς βαπτίζει δι' ὕδατος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, σημειῶν οὕτω πως ἐπισήμως τὴν εἰσδοχήν των εἰς τὴν Χριστιανικὴν κοινότητα (Πράξ ι'. 44—48, ια', 13—17). Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς μετανοίας προητοίμαζε τὰς ψυχὰς τῶν βαπτιζομένων διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Μεσσίου, ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ βαπτίσματος δι' ὕδατος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, εἰς σημεῖον εἰσόδου εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Τοιουτοτρόπως ἐβαπτίσθη ὁ Κορνήλιος μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων φίλων του, ἡ Λυδία καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς καὶ ὁ δεσμοφύλαξ τῶν Φιλίππων καὶ πάντες οἱ αὐτοῦ (Πράξ. ις', 15, 33).

Τὸ βάπτισμα διὰ τοῦ Πνεύματος ἔχει ἄλλην ἐντελῶς ἰδιότητα. Μεταδίδει εἰς τοὺς λαμβάνοντας αὐτὸ μίαν ***δύναμιν ζωῆς, ἀναγεννήσεως*** καὶ ***δράσεως.*** Εἶναι ἔκχυσις, ἥτις ἀφοῦ παραγάγῃ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ***δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀνανεοῦται.*** Τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα εἶναι πρᾶξις μοναδική· τὸ διὰ Πνεύματος βάπτισμα εἶναι ἔκχυσις διαρκῶς ἀνανεουμένη. Τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα εἶναι τελετὴ συμβολική· τὸ διὰ Πνεύματος βάπτισμα εἶναι γεγονὸς καθαρῶς πνευματικόν, παραγωγὸν καρπῶν πνευματικῶν.

(*) Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Etudes Théologiques et Religieuses, ἐκδιδομένου ὑπὸ τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μομπελλιὲ (Montpellier), τεῦχος Μαρτίου 1938.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ βάπτισμα, ὡς τελετὴ εἰσδοχῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, συνοδεύεται ὑπὸ σημείου ὁρατοῦ. Ὅπως ἡ μετάληψις τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου εἶναι μαρτυρία, διακήρυξις πρὸς τὸν κόσμον, τοῦ ἐξιλαστηρίου θανάτου τοῦ Χριστοῦ («τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ», Α'. Κορινθ. ια'. 26), οὕτω καὶ τὸ βάπτισμα εἶναι μαρτυρία προσχωρήσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Πᾶσα μαρτυρία, διὰ νὰ ἦναι ἔμπρακτος καὶ ἀποτελεσματική, πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τρόπον φανερὸν καὶ ὁρατόν.

Τοὐναντίον, τὸ «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ» βάπτισμα δὲν συνοδεύεται δι' οἱουδήποτε ὁρατοῦ σημείου ἐκ μέρους ἀνθρώπου· διότι προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταβαίνει «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον» (Ἰάκωβ. α'. 17). Μίαν καὶ μόνην φοράν, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ὁ Θεὸς συνώδευσε θαυματουργικῶς τὴν ἔκχυσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δι' ὁρατοῦ σημείου—τῶν πυρίνων γλωσσῶν. Τὸ θαῦμα τοῦτο οὐδέποτε ἐπανελήφθη, ἀλλὰ τὸ Θεῖον Πνεῦμα ἐξακολουθεῖ νὰ κατέρχεται εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἐπιτελῇ ἐν αὐταῖς τὸ θαυματουργικὸν ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως, τοῦ ἱεραποστολικοῦ ζήλου καὶ τῆς Χριστιανικῆς δράσεως. ***Εἰσδοχὴ*** καὶ ***καθιέρωσις,*** αὗται εἶναι αἱ δύο βασικαὶ ἔννοιαι τῶν δύο Χριστιανικῶν βαπτισμάτων—τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου—ἀμφοτέρων ἀπαραιτήτων ὡς σφραγίδος τῶν λελυτρωμένων δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ.

4. ***Ἡ τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος.*** Τὰ ἱερὰ συγγράμματα ἐλαχίστας μόνον λεπτομερείας τῆς τελετῆς ταύτης μᾶς παρέχουν. Περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γνωρίζομεν ὅτι ἐβάπτιζεν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, κατερχόμενος ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἰουδαίας, ὅπου ἔζη ὡς ἐρημίτης. Ἐβάπτιζε δὲ πιθανῶς κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ὁπότε πολυάριθμοι προσκυνηταὶ καὶ οἰκογένειαι ὁλόκληροι ἐκ Γαλιλαίας ἀνήρχοντο εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰορδάνου, ἵνα ἀποφύγουν τὴν γῆν τῶν Σαμαρειτῶν. Οὕτω πως δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν σύγχρονον παρουσίαν τῶν ἀδελφῶν Ἀνδρέου καὶ Πέτρου καὶ τοῦ φίλου των Φιλίππου, ὅλων προερχομένων ἐκ Βηθσαϊδᾶ, τοῦ Ναθαναήλ, φίλου τοῦ Φιλίππου, καὶ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ παρὰ τὸν Ἰορδάνην μέρη.

Ὁ τόπος τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου ἦτο ἄλλοτε ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ (ἐν Αἰνὼν πλησίον τοῦ Σαλείμ), ἄλλοτε πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐν Βηθανίᾳ (Βηθαβαρᾶ). Ὁ βαπτιζόμενος εἰσήρχετο εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναμφιβόλως εἰς τὰς βατὰς διαβάσεις τοῦ Ἰορδάνου, ἀποφεύγων τὰς ἀποτόμους ὄχθας καὶ τὰ βαθέα μέρη τοῦ ποταμοῦ (¹),

Τὸ οὐσιῶδες μέρος τοῦ βαπτίσματος δὲν ἦτο ἡ πλύσις. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος (Α'. γ'. 21) βεβαιοῖ ὅτι τὸ σῶζον βάπτισμα δὲν ἦτο «ἀπόθεσις σαρκὸς ῥύπου». Εἰς τὰς ἱεροτελεστικὰς πλύσεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἐνήργει κυρίως ὁ δι' αὐτῶν ζητῶν καθαρισμὸν ἢ ἴασιν. Ὁ προφήτης Ἐλισσαιὲ διέταξε τὸν Νεε-

(¹) Ὁ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐπιδεικνυόμενος τόπος, ὅπου ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζε, καὶ ὅπου σήμερον συρρέουν οἱ προσκυνηταί, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, δὲν φαίνεται κατάλληλος, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου βάθους τοῦ ὕδατος.

μὰν νὰ λουσθῇ ἑπτάκις εἰς τὸν Ἰορδάνην (Β΄. Βασ. ε΄, 10). Εἰς τὸ Λευϊτικὸν (ιδ΄. 8) ἀναγινώσκομεν: «Ὁ καθαριζόμενος θέλει πλύνει τὰ ἱμάτια αὐτοῦ... καὶ λουσθῇ ἐν ὕδατι καὶ θέλει εἶσθαι καθαρός». Εἰς τὸ βάπτισμα ἐνεργεῖ ὁ βαπτίζων. Οἱ μετανοοῦντες ἐβαπτίζοντο ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. Οὗτος δὲ λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν: «Ἐγὼ ἔχω χρείαν ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι» (Ματθ. γ΄. 14).

Τοῦτο ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ Βαπτιστὴς ἐτέλει τὸ βάπτισμα καὶ πιθανώτατα μετεχειρίζετο τελετουργικὰς φράσεις κατὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ. Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρεται ἡ φρᾶσις, ἥτις ἐλέγετο κατὰ τὰς πρώτας Χριστιανικὰς βαπτίσεις (β΄ 28, η΄. 16, ιθ΄. 5. Πρβλ. Ματθ. κη΄. 19). Ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζεν «εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου», οἱ δὲ Ἀπόστολοι «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ». Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν εἰς τὸ βάπτισμα ἐγίνετο καὶ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν. Πάντως ὁ βαπτίζων εἰσήρχετο ἐντὸς τοῦ ὕδατος ὁμοῦ μὲ τὸν βαπτιζόμενον. Τοῦτο δὲ ἐγίνετο προφανῶς ὅπως ὁ βαπτίζων ἐπιχύσῃ ἐπὶ τοῦ βαπτιζομένου ὕδωρ, ὡς σύμβολον τοῦ πνευματικοῦ καθαρισμοῦ.(1) Οἱ συμβολικοὶ καθαρισμοὶ τῆς Π. Οἰκονομίας ἐγίνοντο διὰ ῥαντισμοῦ (ὕδατος ἢ αἵματος), ὁ δὲ Ἰωάννης ἀναμφιβόλως ἐρράντιζεν ἢ ἐπέχεεν ὕδωρ ἐπὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ βαπτιζομένων.

Εἰς τοῦτο ἀντιτάσσεται ὑπό τινων ὅτι ἡ λέξις «βαπτίζω» σημαίνει «ἐμβάπτω, ἐμβυθίζω, καταδύω» καὶ φρονοῦσιν ὅτι τὸ Χριστ. βάπτισμα πρέπει νὰ γίνηται μόνον ***δι᾽ ὁλοκληρωτικῆς καταδύσεως*** τοῦ βαπτιζομένου ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Μ᾽ὅλα ταῦτα εἰς τὴν Κ. Διαθήκην εὑρίσκομεν πολλὰς μνείας τῆς λέξεως «βαπτίζω», ὅπου οὐδεμία ὑπάρχει ἔνδειξις περὶ καταδύσεως. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρει «τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι» (Ματθ. κ. 23), ἐννοεῖ προφανῶς τὸ σταυρικὸν Αὐτοῦ πάθος, ἤτοι, τὸν ῥαντισμὸν τοῦ τιμίου αἵματος Αὐτοῦ (Ἑβρ. ιβ΄ 24, Α΄, Πέτρ. α΄, 2), ὄχι κατάδυσιν. Ὅταν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι ἐβάπτισαν 3000 νεοφωτίστους ἐν Ἱερουσαλήμ, ὅπου τὸ ὕδωρ ἐσπάνιζε, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ βαπτισθῇ τοιοῦτο πλῆθος διὰ καταδύσεως; Ὅταν ὁ Φίλιππος ἐβάπτισε τὸν Αἰθίοπα εὐνοῦχον ἐν τῇ ὁδῷ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν (Πράξ. η΄. 26), καθ᾽ ὅλην τὴν ἄνυδρον διαδρομὴν τῆς ὁποίας ὕδωρ εὑρίσκεται μόνον εἰς ἐλαχίστας μικρὰς πηγάς, «ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ» καὶ κατῆλθον πρὸς αὐτό, ὅλαι δὲ αἱ ἐνδείξεις πείθουν ὅτι τὸν Αἰθίοπα ἐβάπτισεν ὁ Φίλιππος ἢ διὰ ῥαντισμοῦ ἢ δι᾽ ἐπιχύσεως ἐκ τῆς λεκάνης, ἥτις εἶναι καὶ μέχρι σήμερον τοποθετημένη εἰς ὅλας τὰς ἐν Παλαιστίνῃ τοιαύτας πηγὰς ἢ βρύσεις. Ὅτι οὕτως ἐγίνετο (ἢ ἠδύνατο νὰ γίνῃ) τὸ βάπτισμα κατὰ τὸν ἀποστολικὸν καὶ τὸν μεταποστολικὸν αἰῶνα μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἀρχαιότατον σύγγραμμα «Ἡ Διδαχὴ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων», ἔργον τοῦ τέλους τοῦ 1ου αἰῶνος, συγγραφὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ (2). Βεβαίως ἡ βάπτισις διὰ καταδύσεως δὲν ἀποκλείεται, ὅπου αὐτὴ

---

(1) Ἰεζεκ. λς΄. 25: «Θέλω ῥάνει ἐφ᾽ ὑμᾶς καθαρὸν ὕδωρ καὶ θέλετε καθαρισθῆ».

(2) Διδαχὴ Δ. Α., κεφ. 7: «Περὶ δὲ τοῦ βαπτίσματος, οὕτω βαπτίσατε· ταῦτα πάντα προειπόντες, βαπτίσατε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ***ἐν ὕδατι ζῶντι*** (δηλ. εἰς ὕδωρ ῥέον). Ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ὕδωρ ζῶν, εἰς ἄλλο ὕδωρ βάπτισον· εἰ δὲ οὐ δύνασαι ἐν ψυχρῷ, ἐν θερμῷ. Ἐὰν δὲ ἀμφότερα μὴ ἔχῃς, ***ἔκχεον εἰς τὴν κεφαλὴν τρὶς*** ὕδωρ εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος».

ῆναι δυνατή· ἀλλ' ἐδίδετο ἔκπαλαι, καὶ πρέπει νὰ δίδεται καὶ τὴν σήμερον, πλήρης ἐλευθερία περὶ τὸν τρόπον τῆς βαπτίσεως ἀναλόγως τῶν περιστάσεων.

Β. ***Ἡ Ἀποστολικὴ διδασκαλία περὶ Βαπτίσματος.***

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει ἐπανειλημμένως τὸ βάπτισμα καὶ διάφορα χωρία ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν σκέψιν του ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

1) ***Βάπτισμα εἰς Χριστόν.*** Ἐν πρώτοις ὁ Ἀπόστολος τονίζει ὅτι ὁ βαπτιζόμενος βαπτίζεται «εἰς Χριστόν», δηλ. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἴσως ὑπῆρχον καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων Χριστιανῶν παρεξηγήσεις καὶ παρεκκλίσεις. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου ἐσχηματίσθησαν διάφοροι μερίδες, λέγουσαι ἑαυτὰς «τοῦ Παύλου, τοῦ Ἀπολλῶ, τοῦ Κηφᾶ», καὶ φαίνεται ὅτι συνέδεον τὸ βάπτισμα πρὸς τὰς διαιρέσεις των ταύτας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος τοὺς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν: «Μήπως ὁ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Παύλου ἐβαπτίσθητε; Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰμὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα ...Διότι δέν με ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ βαπτίζω ἀλλὰ διὰ νὰ κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιον» (Α'. Κορινθ. α'. 12—16).

Βαπτιζόμενοι «εἰς Χριστόν», οἱ Χριστιανοὶ βαπτίζονται ὄχι μόνον ***εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ***, ἀλλὰ καὶ ***διὰ τὸν Χριστόν***, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀνήκουσιν εἰς Αὐτόν. «Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν» (Ρωμ. ϛ'. 3). «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύθητε» (Γαλάτ. γ'. 27).

Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὸ ἕτερον ἐκεῖνο χωρίον, ὅπου ὁ Παῦλος ἀντιπαραβάλλει τὸ εἰς Χριστὸν βάπτισμα μὲ τὸ «εἰς Μωϋσῆν» βάπτισμα τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἔξοδον ἐξ Αἰγύπτου: «Οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ τῇ θαλάσσῃ καὶ πάντες τὴν αὐτὴν πνευματικὴν βρῶσιν ἔφαγον καὶ πάντες τὴν αὐτὴν πνευματικὴν πόσιν ἔπιον· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς πέτρας ἀκολουθούσης, ἡ δὲ πέτρα ἦτο ὁ Χριστὸς» (Α'. Κορινθ. ι'. 2—4). Τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ συνδέσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας μὲ τὸν Μωϋσῆν καὶ νὰ τοὺς εἰσαγάγῃ διὰ τοῦ Μωϋσέως εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Σινᾶ. Ὁμοίως τὸ εἰς Χριστὸν βάπτισμα σκοπὸν ἔχει νὰ συνδέσῃ τοὺς βαπτιζομένους πρὸς τὸν Χριστόν, ἵνα γίνωσι συμμέτοχοι τῶν εὐλογιῶν τῆς καινῆς διαθήκης ἐν Αὐτῷ.

2. ***Βάπτισμα εἰς θάνατον καὶ ἀνάστασιν μετὰ τοῦ Χριστοῦ.***

Ὁ ὡς ἄνω παραλληλισμὸς δὲν εἶναι τυχαῖος παρὰ τῷ Παύλῳ, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν γενικωτέραν του σκέψιν. «Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. Συνετάφημεν λοιπὸν μετ' αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα καθὼς ὁ Χριστὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς περιπατήσωμεν εἰς νέαν ζωήν» (Ρωμ.

ς΄. 3, 4). Τοῦτ' ἔστιν: Ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν διὰ νὰ συμμετάσχωμεν εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ.

Ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος προφανῶς ἔχει ὑπ' ὄψει τὸ ἰδικόν του παρελθὸν ὡς Φαρισαίου καὶ διώκτου τῆς Ἐκκλησίας, ὅλας τὰς προλήψεις καὶ τὰ προνόμια, ἅτινα ἀπηρνήθη διὰ τῆς εἰς Χριστὸν μεταστροφῆς καὶ βαπτίσεώς του (πρβλ. Φιλιππ. γ΄. 4—14). Δεχόμενος τὸ βάπτισμα διὰ χειρὸς τοῦ Ἀνανία, ἀπηρνήθη τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ πᾶν ὅ,τι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς νοοτροπίας του. Ἐθεώρησεν ὡς ζημίαν πᾶν ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐθεώρει ὡς κέρδος· ἐνεδύθη τὸν Χριστόν. Ἀπέθανεν ὡς πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, ἀλλ' ἀνέστη εἰς νέαν ζωήν. Οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ρώμης ὤφειλον νὰ γνωρίζουν ὅτι ἐβαπτίσθησαν διὰ νὰ ἀποθάνουν, δηλ. νὰ ἦναι τοῦ λοιποῦ νεκροὶ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ νὰ ἀναστηθοῦν, δηλ. νὰ ἦναι ζῶντες εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ, εἰς νέαν ζωὴν πίστεως, δικαιοσύνης καὶ ἁγιωσύνης.

Παρομοίως πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καὶ τὸ ἕτερον χωρίον (Κολοσσ. β΄. 12): «Συνταφέντες μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνανέστησε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀναστήσαντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.» Πῶς νὰ μὴ ἐνθυμηθῶμεν ἐδῶ τὴν προφητείαν τοῦ Ἰεζεκιήλ, περὶ ἧς ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω, ὡς πρὸς τὴν ζωοποίησιν τῶν ξηρῶν ὀστέων διὰ τοῦ Θείου Πνεύματος;

3. ***Βάπτισμα εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.***

«Διότι δι' ἑνὸς Πνεύματος ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες εἰς ἓν Πνεῦμα ἐποτίσθημεν» (Α΄. Κορινθ. ιβ΄. 13) . . . «Καὶ σεῖς εἶσθε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη κατὰ μέρος» (αὐτόθι, ἐδ. 27). Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἐκφράζει ὁ Ἀπόστολος καὶ εἰς τὴν Πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν του (δ΄ 4): «Σπουδάζοντες νὰ διατηρῆτε τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης—ἓν σῶμα καὶ ἓν Πνεῦμα . . . Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα».

Μετὰ τὸν ***ἀτομικόν*** του σκοπόν, τὸ βάπτισμα ἔχει καὶ σκοπὸν ***ὁμαδικὸν***—νὰ συνδέσῃ πάντας τοὺς βαπτιζομένους, ἀνεξαρτήτως φυλῆς ἢ κοινωνικῆς καταστάσεως, εἰς ἓν σῶμα—τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ***Ἐκκλησίαν*** Αὐτοῦ.

4. ***Βάπτισμα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν.***

Εἰς τὴν ἀνωτέρω σημασίαν τοῦ βαπτίσματος, ὡς σημειοῦντος τὴν εἴσοδον τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ θανάτου ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δι' ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν δικαιοσύνης, ἴσως δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἑρμηνείαν τοῦ δυσνοήτου ἐκείνου χωρίου, ὅπου ὁ Παῦλος μνημονεύει ἑνὸς «βαπτίσματος ὑπὲρ τῶν νεκρῶν»: «Ἐπειδὴ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; ἐὰν τῷ ὄντι οἱ νεκροὶ δὲν ἀνίστανται, διατί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν»; (Α΄ Κορινθ. ιε΄. 29).

Πρόκειται ἐδῶ πιθανῶς περὶ πράξεως εὐλαβοῦς ἀγάπης ἐκ μέρους Χριστιανῶν τινων ὑπὲρ γονέων ἢ στενῶν συγγενῶν, οἵτινες ἀπέθανον ἐν ἀπιστίᾳ ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοῶνται ἐδῶ ὅλοι οἱ νεκροὶ γενικῶς οὔτε οἱ ζῶντες μὲν ἀλλὰ θεωρούμενοι ὡς «νεκροὶ ἐν τοῖς παραπτώμασι

καὶ ταῖς ἁμαρτίαις», ὡς ἠθέλησάν τινες νὰ ἑρμηνεύσουν τὸ χωρίον τοῦτο. Πρόκειται προφανῶς περὶ συνηθείας, ἥτις εἶχεν ἀναφανῆ μονομερῶς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κορινθίων, ὅπου ὁ πνευματικὸς ὀργασμὸς εἶχεν ἐκδηλωθῆ εἴς τινας παραδόξους καὶ παραβόλους ἀντιλήψεις. Ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει τὴν συνήθειαν ταύτην, χωρὶς οὔτε νὰ τὴν ἐπαινῇ οὔτε νὰ τήν καταδικάζῃ, ἀλλ' ἁπλῶς διὰ νὰ στηρίξῃ δι' ἑνὸς ἀκόμη ἐπιχειρήματος τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

Ἄλλως τε ἡ στάσις του ἀπέναντι ὅλων τῶν ποικίλων θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, αἵτινες συνετάραττον τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Κορινθίων, ὡδηγεῖτο ὑπ' αὐτῆς τῆς μοναδικῆς σκέψεως: Νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς Κορινθίους Χριστιανοὺς εἰς τὴν ἑνότητα τοῦ Πνεύματος, νὰ συνδέσῃ εἰς ἓν τὰ διάφορα πνευματικὰ χαρίσματα, νὰ ἑνώσῃ πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἓν σῶμα—τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκθέτει τοὺς κινδύνους ἐκ τῶν διαφόρων κατὰ μέρος ἀντιλήψεων, αἵτινες ἤγαγον εἰς διαστάσεις, σχίσματα καὶ προστριβάς, καὶ ὑποδεικνύει τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ θὰ ἐξοβελισθοῦν αἱ διαιρέσεις αὗται—τὴν **ἀγάπην:** «Ἐὰν λαλῶ τὰς γλώσσας τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, ἔγεινα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον» (Α'. Κορινθ. ιγ'.).

Τὸ βάπτισμα εἶναι ἀναντιρρήτως μία πρᾶξις **καθαρῶς ἀτομική**. Διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ ὑποκαταστατικῶς ὑπὲρ ἄλλου τινος, εἴτε ζῶντος εἴτε τεθνεῶτος. Ἴσως ὅμως ἡ ἀλλόκοτος ἰδέα τοῦ «βαπτίσματος ὑπὲρ τῶν νεκρῶν» νὰ ἔλαβε τὴν ἀρχήν της μεταξὺ Χριστιανῶν ἐξ Ἰουδαίων. Διότι αἱ θυσίαι τῆς Π. Οἰκονομίας δὲν ἦσαν ὅλαι ἀτομικαί, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ **θυσίαι ὑπὲρ ἄλλων** (ὑποκαταστατικαί). Τὸ βιβλίον τοῦ Λευϊτικοῦ περιγράφει τριῶν εἰδῶν θυσίας ἢ προσφοράς: Προσφορὰς εὐχαριστηρίους, προσφορὰς περὶ ἁμαρτίας (ἐνοχῆς) καὶ προσφορὰς περὶ καθαρισμοῦ.

Καὶ πρὸς τὴν τρίτην ταύτην κατηγορίαν φαίνεται μᾶλλον συγγενεῦον τὸ «βάπτισμα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν». Βλέπομεν τὸν Ἰώβ (α'. 5) μεθ' ἑκάστην εὐωχίαν τῶν υἱῶν του νὰ ἐγείρεται πρωῒ καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν ὁλοκαυτώματα «κατὰ τὸν ἀριθμὸν πάντων αὐτῶν, λέγων, Μήπως οἱ υἱοί μου ἡμάρτησαν καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν.»

Ἄλλως τε ἡ συνήθεια τοῦ «βαπτίσματος ὑπὲρ τῶν νεκρῶν» δὲν φαίνεται νὰ διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ἢ νὰ ἐπεξετάθη εἰς εὐρύτερον κύκλον. Οὐδεμίαν θέσιν εἶχεν εἰς τὴν θεολογίαν τῶν Ἀποστόλων καὶ οὐδεμίαν θέσιν κατέλαβέ ποτε εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ταχέως ἐξηφανίσθη.

(ἀκολουθεῖ) *Edouard Bruston.*

— *Ἐκεῖνος, ὅστις ζῇ πλησίον τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς συνήθεις περιστάσεις τῆς ζωῆς, δύναται νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἦναι πλησίον του εἰς τὰς ἐκτάκτους δοκιμασίας τῆς ζωῆς.*

— *Ἡ προσευχή, ὅταν γίνεται χωρὶς συγκέντρωσιν τῆς ψυχῆς, εἶναι ὡς μία ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ρίπτομεν εἰς τὸ ταχυδρομικὸν κιβώτιον χωρὶς νὰ γράψωμεν τὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τοῦ φακέλλου. Δὲν θὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου πρέπει.*

ΤΟ ΚΑΚΟΝ ΤΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον: «Δεινόν γε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία». Καὶ ὁ Σωκράτης ἐδίδασκεν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ***γνῶσις.*** Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ γνώμη αὐτὴ δὲν φαίνεται ἀπολύτως ὀρθή. Ὑπάρχουν μυριάδες ἄνθρωποι, οἵτινες γνωρίζουν καλῶς τί εἶναι ἀληθές, ὀρθόν, ἀγαθόν, δίκαιον, ὡραῖον, καὶ ὅμως πράττουν τὸ ἐναντίον. Κατὰ βάθος ὅμως ἡ γνώμη αὐτὴ εἶναι τόσον ὀρθή, ὥστε δύναται νὰ ληφθῇ ὡς ἀξίωμα. Πολὺ ὀλίγοι πράττουν ἐν γνώσει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν συμφέρει εἰς αὐτοὺς ἢ δὲν δίδει εἰς αὐτοὺς εὐχαρίστησιν. Ὅταν ***ἐν γνώσει*** προτιμοῦν τὸ κακόν, τὸ πράττουν διότι νομίζουν ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὸ συμφέρον των ἢ διότι θὰ τοῖς δώσῃ εὐχαρίστησιν.

Ἀλλ' εἶναι δυνατὸν τὸ κακὸν νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον μας, ἢ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς πραγματικὴν εὐτυχίαν; Βεβαίως ὄχι. Ἡ διαστροφὴ αὐτὴ εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων ὀφείλεται εἰς τὴν ἄγνοιάν των.

Ἡ ἄγνοια εἶναι βλαβερά, καταστρεπτική. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν ἀπὸ διαφόρους καχεξίας, ἀσθενείας καὶ ἀθλιότητας. Ἡ ἄγνοια τῶν ὅρων τῆς ὑγιεινῆς εἶναι μία ἀπὸ τὰς κυριωτέρας αἰτίας, διὰ τὴν ὁποίαν λυμαίνονται τοὺς ἀνθρώπους πολυειδεῖς ἀσθένειαι ἢ ἐπιδημίαι, καὶ μυριάδες στέλλονται προώρως εἰς τὸν τάφον. Πρὶν εὑρεθῇ τὸ ἐμβόλιασμα, οἱ διάφοροι ὀρροὶ καὶ ἡ αἴτια τῆς χολέρας καὶ τῆς πανώλους, τὰ θύματα τῆς εὐφλογίας, τῆς διφθερίτιδος, τῆς λύσσης, τῆς χολέρας, τῆς πανώλους καὶ ἄλλων ἀσθενειῶν ἠριθμοῦντο κατὰ μυριάδας.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωήν. Πόσα δεινὰ ἔφερε καὶ φέρει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἄγνοια τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πρέπει νὰ κυβερνῶνται! Ποῖον δὲ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα; Φόροι βαρεῖς, καταπιέσεις πολλαπλαῖ, μεροληψίαι εἰς τὴν κατανομὴν τῶν φόρων, εἰς τὴν ἀπονομὴν δικαιοσύνης, πολύμορφος περιορισμὸς τῆς νομίμου προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα δεινά.

Τί δὲ νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν ἄγνοιαν, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὸν κανονισμὸν ***τῶν διεθνῶν σχέσεων;*** Αὐτὴ ἔφερε καὶ φέρει τὸν χωρισμόν, τὴν προκατάληψιν, τὴν καχυποψίαν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Εἰς αὐτὴν ὀφείλονται αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζηλίαι, οἱ ἀνταγωνισμοί, ἡ διατήρησις πολυδαπάνου γραφειοκρατίας, πολυδαπάνων στρατῶν, ἡ ἐπιβολὴ καταθλιπτικῶν φόρων, ὁ φόβος τοῦ πολέμου. Ἡ ἄγνοια τοῦ ὅτι ὅλοι ἀνήκομεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης πρέπει νὰ τεθῇ ὑπεράνω τοῦ μονομεροῦς ἐθνισμοῦ, μᾶς ἔχει τόσον ἀπομωράνει ὥστε νὰ μὴ βλέπωμεν φανερὰς ἀληθείας. τοὐναντίον νὰ θεωρῶμεν προδότας ἐκείνους, οἵτινες καταδικάζουν τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ κόσμου.

Τὰ μεγαλείτερα ὅμως δεινὰ εἰς τὴν ἀνθρωπόνητα φέρει ***ἡ ἄγνοια εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα.*** Ἡ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματός Του ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον εἰδωλολάτρην, δεισιδαίμονα, φανατικόν, ἀποκλειστικόν, ἢ τὸν ἤγαγεν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, τὸν ἔκαμε δηλαδὴ ἄθεον, ἄπιστον, ἀδιάφορον. Ἡ ἄγνοια τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον κοσμικόν, ἰδιοτελῆ,

ἁμαρτωλόν, δυστυχῆ, ἄθλιον. Ἡ ἄγνοια τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς οὐσίας τῆς θρησκείας, ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ προσκολληθοῦν εἰς τὰ ἰδιαίτερα δόγματά των μὲ τόσην πεισμονήν, ὥστε νὰ χωρισθοῦν καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι εἰς ἀνταγωνιστικὰ κατ᾽ ἀλλήλων στρατόπεδα, καὶ νὰ καταστήσουν τὴν ὑψηλὴν ἀποστολήν των ὄχι μόνον ἄχρηστον, ἀλλὰ καὶ βλαβεράν!

«Ὁ λαός μου ἠφανίσθη δι᾽ ἔλλειψιν γνώσεως»! Τὸ κήρυγμα τοῦτο τοῦ προφήτου Ὠσηὲ (δ'. 6) ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὸ κήρυγμα τὸ ὁποῖον ἀκόμη καὶ σήμερον χρειάζεται ὅλος ὁ κόσμος, καὶ δὴ ὁ Χριστιανικὸς κόσμος. Καὶ ὅμως φῶς ἄπλετον ὑπάρχει πανταχοῦ διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα, καὶ ἰδίως ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ. Ὁ Χριστὸς ἤνοιξε διὰ πάντας τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ φῶς, τὴν ἀλήθειαν, τὴν σωτηρίαν. Ὁ καταφεύγων εἰς Αὐτόν, ὁ ἀσπαζόμενος τὰς ἀρχάς Του καὶ πληρούμενος καὶ κυβερνώμενος μὲ τὸ πνεῦμά Του, γνωρίζει τὴν ἀλήθεια καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώνει αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν καὶ ἀπὸ τὰς ὀλεθρίας αὐτῆς συνεπείας.

Βοστώνη. *Χ. Γ. Τόκας.*

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

«Συγχωροῦντες ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ὑμᾶς διὰ τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ' 32).

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ὡραιότερος καρπὸς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως εἶναι ἡ συγχώρησις. Ἐκεῖνος, ὅστις ἐγεύθη τῆς γλυκύτητος τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας, δὲν δύναται στρέφων τὰ βλέμματα πρὸς τὸν περιστοιχοῦντα αὐτὸν κόσμον παρὰ νὰ παρουσιάσῃ τὸν καρπὸν τοῦτον τῆς συγχωρήσεως πρὸς πάντας, ὡς τὸ φυσικὸν καὶ ἀβίαστον ἀποτέλεσμα τῆς σχέσεώς του μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἶναι τόσον πολλαὶ αἱ περιστάσεις τῆς ζωῆς, κατὰ τὰς ὁποίας παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐκδηλώσωμεν τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς συγχωρήσεως, ὥστε νὰ δικαιολογῆται πλήρως ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρὸς τὸν Πέτρον, ἐρωτῶντα ποσάκις πρέπει νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἀδελφόν του ἁμαρτάνοντα πρὸς αὐτόν. Ὁ Πέτρος ἐνόμιζεν ἐξαιρετικὴν γενναιοψυχίαν τὴν ἕως ἑπτάκις συγχώρησιν, ἀλλ᾽ ὁ Κύριος ἐξέτεινε μέχρι τοῦ ἀπεριορίστου τὸ πνεῦμα τῆς συγχωρήσεως, εἰπών: «Δὲν σοὶ λέγω, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά» (Ματθ. ιη'. 21—22).

Ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς τοιαύτης ἐντελῶς νέας ἀπόψεως περὶ συγχωρήσεως, τῆς ἀγνώστου εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, καθ᾽ ὃ νόμον ἀκάμπτου δικαιοσύνης, ὁ Κύριος ἡμῶν παραθέτει τὴν ἔξοχον παραβολήν Του περὶ τοῦ σκληροῦ καὶ πονηροῦ δούλου. ὅστις, ἂν καὶ ἀπαλλαγεὶς τῆς πληρωμῆς τῶν μυρίων ταλάντων, ἐν τούτοις οὐδόλως ἐμακροθύμησε πρὸς τὸν ὀφείλοντα αὐτῷ τὰ ἑκατὸν δηνάρια σύνδουλόν του, ἀλλ᾽ ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν μέχρις ἀποδόσεως τοῦ ὀφειλομένου... (Ματθ. ιη'. 23—35).

Ἀλλ' ἡ συγχώρησις δὲν εἶναι ἁπλῶς καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἕκαστος καλῆται νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸ μέτρον τῶν αἰσθημάτων του καὶ τῆς μεγαλοψυχίας του. Καθῆκον, τὸ ὁποῖον καλούμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν τόσον συχνὰ καὶ πρὸς τόσας κατευθύνσεις, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ πηγάζῃ ***ἀπὸ πηγὴν ἀκενώτου χάριτος καὶ νὰ ὁρμᾶται ἀπὸ τὰς ἐμπνεύσεις ὑψηλοῦ καὶ ἀσυγκρίτου παραδείγματος.*** Ἡ βάσις τῆς δικαίας ὀργῆς τοῦ κυρίου τοῦ σκληροῦ δούλου δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἠλέησεν οὗτος τὸν σύνδουλόν του, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι οὗτος προσηνέχθη κατὰ τοιοῦτον σκληρὸν καὶ ἀνοικτίρμονα τρόπον, καθ' ἣν στιγμὴν αὐτὸς εἶχε τύχει πολὺ μεγαλητέρας ἐπιεικείας. «***Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεήσῃς τὸν σύνδουλόν σου, καθὼς καὶ ἐγὼ σὲ ἠλέησα;***» Ἡ παρατήρησις αὕτη ἀνοίγει τὴν ὁδὸν τοῦ παραδείγματος, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐνώπιόν μας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ εὐλογητοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἡ συγχώρησις δέον νὰ ἦναι προϊὸν ***τῆς μεγάλης συγχωρήσεως τοῦ Χριστοῦ πρός ἡμᾶς.*** Δὲν καλούμεθα νὰ προσφέρωμεν ἀφ' ἑαυτῶν τὸν καρπὸν τῆς συγχωρήσεως πρὸς ἐκείνους, οἵτινες κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον ἔπταισαν εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ νὰ ἐκδηλώσωμεν τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἀποκτήσει τόσον πλουσίαν πεῖραν ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξετείναμεν τὴν χεῖρα τῆς πίστεως πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑψωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν Χριστόν.

Διὰ τοῦ Χριστοῦ συνεχωρήθημεν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ παράδειγμά μας, καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ καθήκοντος, ἐνῷ τόσαι ἀνωμαλίαι καὶ διενέξεις πολλάκις ἐγείρονται εἰς τὰς σχέσεις μας μετὰ τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου. Ἐν τῷ Χριστῷ καλούμεθα νὰ συγχωρήσωμεν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἐν Αὐτῷ συνεχωρήθημεν.

Ἔχοντες τὸ πρότυπον παράδειγμα τῆς συγχωρήσεως ἡμῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, δυνάμεθα διττῶς νὰ ὠφεληθῶμεν μελετῶντες καὶ ἐμβαθύνοντες εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο. Ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι θὰ μάθωμεν ποία εἶναι ἡ ἄπειρος ἔκτασις τῆς πρὸς ἡμᾶς συγχωρήσεως τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τοιαύτη μελέτη θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ὡραιοτέρας καὶ εὐωδεστέρας Χριστιανικῆς ἀρετῆς, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἐπιδείξωμεν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν κόσμον.

Ἂς ἴδωμεν λοιπὸν μερικοὺς ἀπὸ τοὺς χαρακτῆρας τῆς συγχωρήσεως, τῆς ὁποίας ἐλάβομεν πεῖραν ἐν τῷ Χριστῷ, ἵνα καθὼς συνεχώρησεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς συγχωρῶμεν ἀλλήλους.

Α'. *Ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν εἶναι προϊὸν θυσίας.*

Ἡ θεμελιώδης ἀρχή, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ συγχώρησις, εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῆς προσβληθείσης διὰ τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἡ διακήρυξις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅτι ἡ συγχώρησις ἀπαιτεῖ θυσίαν: «Χωρὶς χύσεως αἵματος δὲν γίνεται ἄφεσις» (Ἑβρ. θ'. 22). Τὴν τοιαύτην θυσίαν προσέφερεν ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἐὰν Ἐκεῖνος δὲν ἐδέχετο νὰ βαστάσῃ ἐπὶ τῶν ὤμων Αὐτοῦ τὸ φορτίον τῆς ἀνθρωπίνης ἐνοχῆς, δι' οὐδενὸς ἄλλου τρόπου θὰ ἱκανοποιεῖτο ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ

ὥστε νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν τοῦ Θείου ἐλέους εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐφανερώθη ἅπαξ εἰς τὸ τέλος τῶν αἰώνων, «διὰ νὰ ἀθετήσῃ τὴν ἁμαρτίαν **διὰ τῆς θυσίας ἑαυτοῦ»** (Ἑβρ. θ΄. 26). Ἡ ἀπολύτρωσις ἀπὸ τῆς ματαίας πατροπαραδότου ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ διαγωγῆς ἡμῶν, ἐπραγματοποιήθη μόνον διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου (Α΄ Πετρ. α΄. 19). Ἡ βάσις τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν εὑρίσκεται εἰς τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Οὐδεὶς ἄλλος τρόπος ἐξασφαλίσεως τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀφέσεως ὑπῆρχεν εἰμὴ ἡ θυσία.

Γραία τις Χριστιανὴ ἡλικίας 80 ἐτῶν ἔκειτο ἑτοιμοθάνατος. Ἡ εἴδησις περὶ τοῦ ἐπικειμένου τέλους τῆς «αἱρετικῆς» ταύτης παρώτρυνε τὸν Ρ/Καθολικὸν ἱερέα τῆς συνοικίας της νὰ ὑπάγῃ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. «Ἦλθα» τῆς λέγει «νὰ σοῦ δώσω τὴν ἄφεσιν». «Τί εἴπατε, παρακαλῶ;» ἠρώτησεν ἡ γραία, «δὲν ἐννόησα». «Ἦλθα νὰ σοῦ συγχωρήσω τὰς ἁμαρτίας σου», ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεύς. Μετὰ ζωηρότητος ἡ ἑτοιμοθάνατος τοῦ ἀπήντησε: «Δείξατέ μου παρακαλῶ τὰ χέρια σας». Ὁ ἱερεὺς ἀνύποπτος ἔδειξε τὰς χεῖράς του καὶ ἡ γραία ἐξηκολούθησεν: «Ἀ! δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συγχωρήσετε ἐσεῖς ἁμαρτίας. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας μου, ἐδέχθη νὰ τρυπηθοῦν τὰ χέρια Του δι᾿ ἐμέ˙ τὰ ἰδικά σας χέρια δὲν εἶναι τρυπημένα˙ δὲν ἔχετε δικαίωμα νὰ συγχωρῆτε ἁμαρτίας»! Ἀληθῶς οὐδὲν ἄλλο ὄνομα εἶναι δεδομένον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ σωθῶμεν. Ἡ συγχώρησίς μας ἐξησφαλίσθη διὰ τῆς μοναδικῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

Δὲν ὁμιλεῖ ἡ θυσία αὕτη εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν μας; Δὲν φωτίζει τὴν σκέψιν ὅτι τὸν ἀδελφόν μας, τὸν πλησίον μας, τὸν ἐχθρόν μας πρέπει νὰ τὸν συγχωρήσωμεν διὰ θυσίας; ***Ἀλλ᾿ ὄχι πλέον μὲ θυσίαν ἐξιλεώσεως ἀλλὰ μὲ θυσίαν τῶν ἰδικῶν μας ἀξιώσεων περὶ ἱκανοποιήσεως***˙ μὲ θυσίαν τῆς φωνῆς τοῦ δικαίου μας πολλάκις˙ μὲ θυσίαν ὑποχωρήσεως καὶ ἐνδοτικότητος, ὥστε νὰ καταστήσωμεν δυνατὴν τὴν ἀποκατάστασιν εἰλικρινῶν καὶ ἐγκαρδίων σχέσεων μὲ ἐκείνους, οἵτινες μᾶς ἔπταισαν καὶ μᾶς ἐζημίωσαν καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον.

Ἀληθῶς πρέπει νὰ θυσιάσωμεν διὰ νὰ συγχωρήσωμεν. Καὶ μόνον ὅταν ἡ συγχώρησις ἐμφορῆται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας τῶν ἰδικῶν μας ἀπαιτήσεων καὶ τῆς ἱκανοποιήσεώς μας ἐκ μέρους τοῦ ἀδικοῦντος, τότε μόνον εἶναι συγχώρησις ἀληθινὴ καὶ φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ παραδείγματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅστις ἐξησφάλισε τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἀνεκφράστου θυσίας Του εἰς τὸν Σταυρόν.

Β΄. *Ἡ συγχώρησις τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐξησφαλίσθη ἄνευ ὅρων.*

Θεωροῦμεν πολλάκις ἀναγκαίαν τὴν ἐκπλήρωσιν ὡρισμένων προϋποθέσεων διὰ νὰ συγχωρήσωμεν. Νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ προηγηθοῦν ἐξηγήσεις, νὰ διαλευκανθῇ τὸ ἐπίμαχον σημεῖον, νὰ ζητηθῇ συγγνώμη καὶ ὁμολογηθῇ μεταμέλεια ἐκ μέρους τοῦ ἀδικήσαντος ἡμᾶς καὶ οὕτω μόνον στέργομεν νὰ τῷ παράσχωμεν τὴν συγχώρησίν μας. Βεβαίως διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ εἰρήνη εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ διαπράξαντος τὸ ἀδίκημα, εἶναι ἀνάγκη οὗτος νὰ συν-

αισθανθῇ τὸ ἀδίκημά του. Ἀλλὰ τὴν ἰδικήν μας συγκατάθεσιν πρὸς συγχώρησιν δὲν πρέπει νὰ τὴν ἐξαρτῶμεν ἀπὸ τὴν στάσιν τοῦ ἀντιδίκου μας. Ἐὰν εἰς τὴν καρδίαν μας ἔχωμεν δοκιμάσει τὴν εὐλογίαν τῆς συγχωρήσεως τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς, πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν κατὰ τὸν τύπον τῆς πρὸς ἡμᾶς συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ πῶς λοιπὸν μᾶς συνεχώρησεν ὁ Θεός; Μήπως ἐζήτησε προηγουμένως νὰ βελτιωθῶμεν, νὰ ἐκπληρώσωμεν ὡρισμένους ὅρους ἐξευμενίσεως τῆς δικαιοσύνης Του; Ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου βεβαίωσις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅτι «ὅτε ἤμεθα ἔτι ἀσθενεῖς, ὁ Χριστὸς ἀπέθανε κατὰ τὸν ὡρισμένον καιρὸν ***ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν***» (Ρωμ. ε΄. 6) καὶ «ὁ Θεὸς δεικνύει τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς διότι, ***ἐνῷ ἡμεῖς ἤμεθα ἔτι ἁμαρτωλοί,*** ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν» (αὐτόθι ἐδ. 8). Ὁ Θεὸς ἦτο ἐν τῷ Χριστῷ, διαλλάσσων τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτόν, ***μὴ λογαριάζων εἰς αὐτοὺς τὰ πταίσματα αὐτῶν*** (Β΄ Κορινθ. ε΄. 19). Χωρὶς νὰ ζητηθῇ ἡ συγκατάθεσις ἡμῶν καὶ χωρὶς νὰ προταθοῦν εἰς ἡμᾶς ὅροι, ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ παρασκευάσῃ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν καὶ νὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν συγχώρησιν ἐν τῇ ἀγάπῃ Του. Ἡ ἐξιλαστήριος θυσία διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὑπῆρξεν ἔργον θαυμαστὸν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, ἄνευ οὐδεμιᾶς συμβολῆς ἢ ἐκζητήσεως ἡμῶν. Ἡ χάρις αὕτη δεικνύει τὴν ἀφετηρίαν τῆς συγχωρήσεως πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας. Ἡ συγχώρησις πρέπει νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ τὴν προσφέρωμεν πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας ἀνεξαρτήτως τῆς ἰδικῆς των στάσεως πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως ταύτης ἐκ μέρους των. Τότε μόνον ἡ συγχώρησίς μας φέρει τὸν τύπον τῆς συγχωρήσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ.

Γ΄. *Ἡ συγχώρησις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ὑπῆρξε πλήρης καὶ αἰωνία.*

Ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται πολλάκις τόσον ἐναργῶς εἰς τὰς καρδίας μας, ὥστε ἀναγνωρίζομεν ὅτι ἡ μόνη ἐμπρέπουσα εἰς ἡμᾶς ὡς τέκνα τοῦ Θεοῦ στάσις εἶναι νὰ συγχωρήσωμεν ἄνευ ὅρων τοὺς πταίοντας πρὸς ἡμᾶς. Ἀλλὰ προσκόπτομεν εἰς τὸ ἑξῆς σημεῖον. Ἐνῷ ὁλοψύχως συγχωροῦμεν τὰ μικρὰ πρὸς ἡμᾶς ἀδικήματα, διατηροῦμεν ἐπιφυλάξεις διὰ τὰ μεγάλα. Ἢ ἐνῷ εἰς ὡρισμένας περιστάσεις δεικνύομεν ἀληθῆ μεγαλοψυχίαν, εἰς ἄλλας ἀδυνατοῦμεν νὰ ἀποσπάσωμεν τὰς σκέψεις μας ἀπὸ τὴν πληγήν, τὴν ὁποίαν ἤνοιξεν εἰς τὴν καρδίαν μας ἡ ἀνάρμοστος στάσις ἢ ὁ σκληρὸς λόγος τοῦ ἀδελφοῦ μας. Ἄλλοτε πάλιν συγχωροῦμεν πρὸς στιγμήν, ἐνῷ βραδύτερον καὶ εἰς πρώτην δοθησομένην εὐκαιρίαν εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ζητημάτων καὶ διενέξεων, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν εἰς τὰς σχέσεις μας μὲ τὸν πλησίον μας. Πρόκειται περὶ πλημμελοῦς ἀντιλήψεως ὡς πρὸς τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος τῆς συγχωρήσεως ἡμῶν πρὸς τοὺς ἄλλους, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐξόχου πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, δύναται νὰ φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος,

Μὲ πόσην ἀνακούφισιν καὶ εὐγνωμοσύνην μανθάνομεν ἀπὸ τὸν Λόγον τοῦ

Θεοῦ, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν μας ὑπῆρξε τόσον πλήρης, ὥστε οὐδεμία ἁμαρτία δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν καθαρτήριον ἐνέργειαν τοῦ αἵματος Αὐτοῦ. Ἀληθῆ ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην προσφέρει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ μεγάλη ἀλήθεια ὅτι «τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ***ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας***» (Α'. Ἰωάν. α'. 7) καὶ ἑπομένως ὅτι ὑπάρχει συγχώρησις διὰ κάθε ἁμαρτίαν τῆς ζωῆς μας, ὁσονδήποτε μεγάλη καὶ σοβαρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξεν αὕτη. Τοιοῦτον εἶναι τὸ πλάτος τῆς συγχωρήσεως, ὥστε περιλαμβάνει πάσας τὰς ἁμαρτίας ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς παντὸς ἀνθρώπου (Α', Ἰωάν, β'. 2). Ὁ μέγας σκοπὸς τῆς προσφορᾶς τοῦ Χριστοῦ ἦτο νὰ λυτρώσῃ ἡμᾶς ***ἀπὸ πάσης ἀνομίας*** καὶ νὰ μᾶς καθαρίσῃ εἰς ἑαυτὸν λαὸν ἐκλεκτόν, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων (Τίτ. β'. 14).

Ἐξ ἄλλου, τὸ μῆκος τῆς συγχωρήσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐκτείνεται εἰς τὴν ἄπειρον αἰωνιότητα. Πρόκειται περὶ συγχωρήσεως ἀμεταμελήτου καὶ ἀμετακλήτου. Ὁ Κύριος ἡμῶν κατεστάθη αἴτιος σωτηρίας ***αἰωνίου*** εἰς πάντας τοὺς ὑπακούοντας εἰς Αὐτόν, τοὺς δεχομένους τὴν σωτηρίαν ταύτην (Ἑβρ. ε'. 9). Αὐτὸς εἰσῆλθεν ἅπαξ εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, ἀποκτήσας ***αἰωνίαν λύτρωσιν*** (Ἑβρ. θ' 12) καὶ κατ' ἀκολουθίαν προσφέρει ***αἰωνίαν συγχώρησιν*** εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς Αὐτόν. Μὲ μίαν προσφορὰν ἐτελειοποίησε ***διὰ παντὸς*** τοὺς ἁγιαζομένους (Ἑβρ. ι'. 14).

Ἐνῷ μελετῶμεν τὰς ἐνδόξους ταύτας ἀληθείας περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, δεικνύουν αὗται εἰς πᾶσαν ψυχὴν ποῦ δύναται νὰ καταφύγῃ διὰ σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ συγχρόνως δεικνύουν πῶς ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ἡμᾶς διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὅμοιον πλάτος καὶ ἐπὶ τοσοῦτον μῆκος προσφέρομεν καὶ ἡμεῖς τὴν συγχώρησίν μας πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἐπλήγωσαν τὰς καρδίας μας καὶ ἐπίκραναν τὴν ζωήν μας. Πλήρη καὶ αἰωνίαν συγχώρησιν ἐξαγγέλλει ὁ Θεὸς εἰς τὸν Λόγον Του. Ἐὰν τὸ κήρυγμα τοῦτο εὗρεν ἀπήχησιν εἰς τὰς καρδίας μας, δὲν θὰ θελήσωμεν λοιπὸν νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς περιβάλλουν καὶ οἱ ὁποῖοι καθ' ἕνα οἱονδήποτε τρόπον εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν συνείδησίν μας, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον κατὰ κανόνα σχεδὸν ἀπαράβατον ἔχομεν συντελέσει καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κακοῦ;

Δ'. *Ἡ συγχώρησις τοῦ Θεοῦ συνεπάγεται πλήρη λήθην τῶν ἁμαρτιῶν μας.*

Ποσάκις ἀκούομεν τὴν ἀνακόλουθον δήλωσιν: «Τὸν συγχωρῶ ἀλλὰ δὲν θέλω τὴν σχέσιν του οὔτε θὰ τὸ λησμονήσω ποτέ». Πρόκειται περὶ τῆς μᾶλλον παραλόγου καὶ κενῆς συγχωρήσεως, περὶ λέξεως ἄνευ περιεχομένου. Καὶ ὅμως πόσοι Χριστιανοί, χωρὶς ἴσως νὰ ἐκφράζουν ρητῶς τοιαύτην στάσιν, πάντως τὴν τηροῦν σιωπηλῶς. Συγχωροῦν, ἀλλὰ δὲν συγχωροῦν καθὼς ὁ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτοὺς διὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἐφευρίσκουν μίαν συγχώρησιν ἰδικῆς των ἀνθρωπίνης ἐπινοήσεως, ἡ ὁποία ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κενῆς λέξεως διατηρεῖ ὁλόκληρον τὴν πικρίαν. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς πρώτας ἐκείνας μαρτυρίας τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι, ὅταν ὡς πεφορτισμένοι καὶ ἀπηλπισμένοι ἁμαρ-

τωλοὶ ἤλθομεν εἰς τὸν Χριστόν, μᾶς ἐνεθάρρυναν καὶ μᾶς ἀνεκούφισαν. Ἂς ἀκούσωμεν καὶ πάλιν τὴν οὐρανίαν μουσικήν, ἥτις πραΰνει ὄχι μόνον τὰς ἐξεγέρσεις τῆς συνειδήσεώς μας συνεπείᾳ τῆς ἁμαρτίας μας, ἀλλὰ καὶ τὴν στάσιν μας καὶ τὰς κρίσεις μας διὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀκρόασις τῆς γλυκυτάτης ἐκείνης μουσικῆς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι «τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ***δὲν θέλω ἐνθυμεῖσθαι πλέον***» (Ἑβρ. ι'. 17). «Θέλει καταστρέψει τὰς ἀνομίας αὐτῶν· ***καὶ θέλει ρίψει πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης***» (Μιχ. ζ' 19). «Ἀλλὰ σὺ δι' ἀγάπην τῆς ψυχῆς μου ἐλύτρωσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ λάκκου τῆς φθορᾶς· διότι ἔρριψας ***ὀπίσω τῶν νώτων σου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου***». (Ἡσ. λη'. 17).

Οὐδέποτε πλέον θὰ ἔλθουν εἰς τὸ φῶς τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ αἱ ἁμαρτίαι ἐκείνων, οἵτινες εἶναι ἐν Χριστῷ. Ἐρρίφθησαν ἤδη εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Δὲν ἦσαν αἱ ἀλήθειαι αὗται, αἱ ὁποῖαι μᾶς ᾐχμαλώτισαν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ; Δι' αὐτῶν ᾐσθάνθημεν καὶ ἐδοκιμάσαμεν τὴν ὡραιοτέραν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς μας. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν διδασκόμεθα ὅτι ἐὰν ἐδέχθημεν πράγματι τοιαύτην συγχώρησιν καὶ ἀπολύτρωσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ ἰδεῶδες πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τείνῃ ἡ Χριστιανικὴ ζωή μας εἶναι συγχώρησις ὁμοίου χαρακτῆρος πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν. Δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν πλέον τὰς πληγάς, δι' ὧν ἐπληγώθημεν παρ' ἄλλων, ἐφόσον καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὰς ἰδικάς μας ἁμαρτίας. Δυνάμεθα εἰς τὸν σκοτεινὸν τάφον τῆς λήθης νὰ θάψωμεν διὰ παντὸς ὅ,τι μᾶς ἔθλιψε καὶ μᾶς ἐπίκρανεν ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἄλλων, ἀφοῦ εἰς τὸν ὑγρὸν τάφον τῆς θαλάσσης ἐξηφανίσθησαν διὰ παντὸς αἱ ἁμαρτίαι μας καὶ αἱ λύπαι, τὰς ὁποίας ἐπροξενήσαμεν εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν εἰς τὴν καρδίαν μας, διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐπετέλεσε τὸ ἔργον τῆς συγχωρήσεως διὰ τοῦ Χριστοῦ, διατηρῶμεν ἀκόμη τὸ πνεῦμα τῆς μνησικακίας καὶ τῆς πικρίας διὰ τοὺς ἄλλους, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ἐγνωρίσαμεν τὸν Θεὸν καὶ δὲν ἐδοκιμάσαμεν κατ' οὐσίαν τὴν γλυκύτητα τῆς συγχωρήσεως Αὐτοῦ, Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἀψευδῆ χείλη τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἶπον: «Ἐὰν δὲν συγχωρήσατε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ πταίσματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατήρ σας θέλει συγχωρήσει τὰ πταίσματά σας». (Ματθ. ς'. 15).

Εἴθε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ διαφωτίσῃ τόν τε γράφοντα καὶ τὸν ἀναγνώστην εἰς μίαν βαθυτέραν κατανόησιν τοῦ σοβαροῦ τούτου θέματος, ἵνα τὴν ἐν Χριστῷ συγχώρησιν ἡμῶν ἀνταποδώσωμεν μὲ τοὺς αὐτοὺς τελείους χαρακτῆράς της πρὸς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους, ὡς ἀληθῶς ἠλημένοι, τοῦ Κυρίου τὴν ὀφείλομεν.

Χανία **Γ. Ε. Π.**

— *Αἱ δοκιμασίαι καὶ θλίψεις χωρὶς Χριστὸν εἶναι πέλαγος χωρὶς πυξίδα, νὺξ χωρὶς ἀστέρας.*

— *Ἂν ἡ ἐργασία σου δὲν ἦναι εὐχάριστος, τοῦτο δὲν εἶναι λόγος διὰ νὰ μὴ τὴν ἐκτελῇς πιστῶς.*

ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ ΚΑΙ ΑΜΠΩΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος Ἄγγλος καθηγητὴς Flinders Petrie ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ πολιτισμὸς πολλάκις ἐξηφανίσθη, ἀνεφάνη δὲ εἶτα καὶ πάλιν, καὶ ὅτι ἡ αὐτὴ τύχη ἀναμένει καὶ τὸν παρόντα πολιτισμὸν ἡμῶν. Γνωρίζομεν ὅτι πλεῖστοι τῶν ἀσχοληθέντων εἰς τὸ πολύτιμον ἔργον τῆς ἐρεύνης παρελθόντων πολιτισμῶν ὁμοίαν περίπου ἔχουσι γνώμην· ἀλλ᾽ ὅμως δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ προσαγόμενα παρὰ τούτων ἐπιχειρήματα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης των εἶναι ὅλως ἀνεπαρκῆ ὅπως πείσωσιν ἡμᾶς. Χωρὶς δὲ νὰ θεωρηθῶμεν ἀνευλαβεῖς πρὸς τοὺς διαπρεπεῖς τούτους ἄνδρας, προσθέτομεν ὅτι ἐπισφαλεῖς φαίνονται εἰς ἡμᾶς αἱ βάσεις, ἐφ᾽ ὧν στηρίζονται αἱ πεποιθήσεις των. Ἐκεῖνοι, οἵτινες τοσοῦτον ὠφέλιμον διεξήγαγον ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἀγῶνα, εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι τελευταῖοι ὅλων θὰ ἀξιώσωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ ἀλάθητον, διὸ καὶ δὲν διστάζομεν νὰ διατυπώσωμεν τὰς ἡμετέρας σκέψεις, καθ᾽ ἃς ***ὁ ὑφιστάμενος νῦν πολιτισμὸς δὲν θέλει ποτὲ ἀπολεσθῇ.*** Μεγάλης σπουδαιότητος εἶναι τὸ ζήτημα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὸ ἡμέτερον ἐπιχείρημα, ὅπερ θέλομεν ἀναπτύξει ἐν τῷ παρόντι ἄρθρῳ εἶναι καὶ τὸ μόνον ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας γνώμης. Πλεῖστα ἄλλα ἐπίσης ἰσχυρὰ ἠδύναντο νὰ παρατεθῶσιν.

Ἡ κυριωτέρα αἰτία, ἥτις ἐπέφερε τὸν νεώτερον πολιτισμόν, τουτέστιν ἡ αἰτία, ἥτις διέλυσε τοὺς καλουμένους Σκοτεινοὺς Αἰῶνας—τοὺς αἰῶνας ἐκείνους οἵτινες ἐπηκολούθησαν τὴν πτῶσιν τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους—ἡ αἰτία, ἥτις προεκάλεσε τὴν πρώτην Ἀναγέννησιν τῶν Γραμμάτων καὶ μεγαλείτερα παρήγαγεν ἀποτελέσματα κατὰ τὴν νεωτέραν περίοδον, ἦτο ***ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν ἐφευρέσεων,*** δι᾽ ὧν ἐσημειώθησαν αἱ τελευταῖαι ἓξ ἢ ἑπτὰ ἑκατονταετηρίδες. Δὲν ἀποπειρώμεθα ν᾽ ἀπαριθμήσωμεν πάσας τὰς ἐφευρέσεις ταύτας, θέλομεν δὲ ἀρκεσθῇ ν᾽ ἀναφέρωμεν τὰς σπουδαιοτέρας. Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ***πυρίτιδος*** καὶ τῆς διὰ πολεμικὰ ἔργα χρησιμοποιήσεώς της, ἥτις ἐν τέλει διέρρηξε τὸ φεουδαλικὸν σύστημα καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν δημοκρατίαν· ἡ ἀνακάλυψις τῆς ***ναυτικῆς πυξίδος*** καὶ τῆς ἐν τῇ ναυσιπλοΐᾳ χρησιμοποιήσεώς της, ἥτις κατέστησε τοὺς ναυτιλλομένους ἱκανοὺς νὰ διαπλέωσιν τολμηρῶς τοὺς ὠκεανοὺς καὶ νὰ ἐξερευνῶσι, καταλαμβάνωσιν, ἀποικίζωσι καὶ ἐκπολιτίζωσι τὰς ἀπομεμακρυσμένας καὶ ὀπισθοδρομικὰς τοῦ κόσμου χώρας· ἡ ἐφεύρεσις τῆς ***τυπογραφίας***, ἥτις τοσοῦτον ἐπολλαπλασίασε τὰ βιβλία, καταστήσασα αὐτὰ εὔθυνὰ καὶ προσιτὰ εἰς τοὺς ἀπόρους, ὥστε νὰ μὴ ἦναι πλέον δυνατὸν εἰς τὸ μέλλον νὰ ἐπανέλθῃ ὁ αἰὼν τοῦ σκότους. ἡ ἐφεύρεσις τῆς ***ἀτμομηχανῆς*** καὶ ἡ χρησιμοποίησις αὐτῆς διὰ τὴν κινητήριον ἐπὶ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης δύναμιν, ὡς καὶ ἡ βραχὺ μετὰ ταύτην ἐφεύρεσις τοῦ ***τηλεγράφου καὶ τηλεφώνου***—ἅπασαι αὗται, κατὰ τὴν συνήθη καὶ ἐκφραστικὴν ἂν καὶ οὐχὶ ὀρθὴν ἔκφρασιν, τοσοῦτον ἐσυντόμευσαν τὰς ἀποστάσεις. ὥστε πράγματι νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ προσέγγισις καὶ τῶν τὰ μάλιστα ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀφισταμένων σημείων τῆς γῆς, καταστήσασαι συνεπῶς εὐχερῆ τὴν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετάβασιν, καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων τόσον εὐθυνήν, ὥστε νὰ ἐπαυξηθῇ τὸ ἐμπόριον ὑπὲρ πᾶσαν τῶν αἰσιοδοξούντων προσδοκίαν.

Οἱ ἄνθρωπαι τοσοῦτον ἀπασχολοῦνται ἐκ τῶν ἐργασιῶν των, ὥστε ταχέως λησμονοῦσι καὶ τὰ θαυμασιώτερα πράγματα. Κατὰ συνέπειαν, ἐλάχιστοι εἶναι οἱ ἔχοντες ὑπ' ὄψει πόσον ἁλματωδῶς ἐπεξετάθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις. Μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἀνεκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τοῦ Νείλου. Σήμερον ἀναπλέει τις τὸν ποταμὸν τοῦτον ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του μέχρι τῶν πηγῶν μεθ' ὅσης καὶ τὸν Δούναβιν ἢ τὸν Γάγγην εὐκολίας. Μέχρι δὲ πολὺ μεταγενεστέρας χρονολογίας τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς διετέλει καθ' ὁλοκληρίαν ἄγνωστον ἡμῖν. Τώρα ἡ ὅλη Ἀφρικανικὴ Ἤπειρος ἔχει τελείως ἐξερευνηθῆ. Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν οἱ λαοὶ τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρῴας Εὐρώπης ἠγνόουν τὴν Ἀλβανίαν, ὡς ἠγνόουν καὶ τὴν Κεντρῴαν Ἀσίαν. Τώρα οὐδὲν σχεδὸν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς σημεῖον, εἰς ὃ ὁ περιηγητὴς δὲν δύναται νὰ φθάσῃ ἐὰν ἔχῃ τὸ χρῆμα διὰ τὸ ταξείδιον. Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὁπόσα ἐπετεύχθησαν ἐντὸς ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων πρὸς συνένωσιν ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου· πρὸς διάλυσιν τῆς ἀμαθείας καὶ πλάνης, πρὸς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεων καὶ πρὸς ἀνακαίνισιν νομοθεσιῶν καὶ πολιτευμάτων, ὁπόσα ἀκόμη δὲν δύναταί τις νὰ προσδοκᾷ ὅτι θὰ συμβῶσι κατὰ τὰς προσεχεῖς ἑκατονταετηρίδας;

Δὲν δυνάμεθα εἰσέτι νὰ σχηματίσωμεν γνώμην περὶ τοῦ τί προώρισται ὁ ἠλεκτρισμὸς νὰ κατορθώσῃ. Ὡς κινητήριος δύναμις ὑπερέχει τοῦ ἀτμοῦ, ὅσα δὲ παρήγαγε τελευταίως διὰ τῆς ραδιογραφίας εἶναι ἀληθῆ θαύματα. Ἀλλὰ καὶ πρὸ μικροῦ ἔτι ἀκατόρθωτος ἐθεωρεῖτο ἡ ἀεροπλοΐα, ἐν τούτοις ἐπετεύχθη καὶ αὐτή, καὶ ὁσημέραι σημειοῖ προόδους, τὰς ὁποίας ἄλλοτε οὐδὲ ἡ τολμηροτέρα φαντασία θὰ ἠδύνατο να πιστεύσῃ.

Οἱ φιλοσοφοῦντες ἐπὶ μακρὸν ἠσχολήθησαν μὲ τὰ αἴτια τῆς πτώσεως τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος κρατῶν, μάλιστα δὲ τοῦ Ρωμαϊκοῦ, ἀλλ' οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἱστορικὸς παρέσχεν ἐξήγησιν ἱκανοποιητικήν. Πολλοὶ ὑπέδειξαν δευτερεύοντας λόγους, ἀλλ' οἱ πράγματι θεμελειώδεις λόγοι παραμένουσιν ἐν τῷ σκότει. Ἡμεῖς ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ὁ θεμελιώδης λόγος εἶναι πρόδηλος, ὡς πρόδηλος εἶναι ὁ θεμελιώδης λόγος τῆς κατὰ τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας γενομένης μεγάλης προόδου. Ὁ λόγος οὗτος εἶναι ὁ ἑξῆς: Κατὰ τοὺς μέχρι τοῦ τέλους τῶν Σκοτεινῶν Αἰώνων ἱστορικοὺς χρόνους ἡ ἀνθρωπίνη ἐφεύρεσις εἶχε παραμείνει ἀδρανής.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἱστορίας πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τοὺς πολιτισμοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ρώμης εἶχεν ἤδη συμπληρωθῆ. Οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ γράφουν, γλῶσσαι εἶχον ἀναπτυχθῆ καὶ μεγάλαι φιλολογίαι ἐσχηματίσθησαν. Ἐπίσης μεγάλαι θρησκεῖαι καὶ τέχναι μεγάλαι. Ἡ γεωργία καὶ αἱ οἰκιακαὶ ὠφέλιμοι τέχναι εἶχον ἐφευρεθῆ καὶ ἀχθῆ εἰς ἣν τελειότητα παρέμειναν καὶ μέχρι τῶν χρόνων τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ στοιχειώδης ἐπιστήμη ὑφίστατο. Ἡ χωρομέτρησις ἦτο γνωστή, ἐπίσης ἡ στοιχειώδης ἀστρονομία καὶ ἡ στοιχειώδης ἰατρική. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως ὅμως τῆς ἱστορίας ἡ ἐφευρετικὴ δύναμις φαίνεται ἐκπνεύσασα. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων Φοίνικες, Καρχηδόνιοι καὶ Ἕλληνες εἶχον μεγάλους στόλους ἀποτελουμένους ἐκ σκαφῶν κινουμένων διὰ τῆς κώπης, ἡ δὲ ναυτιλία ἐξηκολούθησε διὰ πλοίων τοιούτων μέχρι

τῆς ἐνάρξεως τῆς νεωτέρας ἐν Εὐρώπῃ περιόδου. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, καθ᾽ ὅλους τοὺς Ἑλληνικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους οὐδὲ μία κἂν σπουδαία ἐφεύρεσις ἐγένετο οὐσιωδῶς τροποποιήσασα τὴν τέχνην τῆς ναυτιλίας. Ἡ ἄρδευσις ἦτο καλῶς γνωστὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ Πέρσαις. Ἀλλ᾽ οὐδεμία ἐν ταύτῃ ἐγένετο προαγωγὴ κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Δουνάβεως μέχρ- τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Ἄτλαντος. Ὑφίστατο ὅθεν ἀνάγκη ταχέων καὶ ἀσφαλῶν μέσων συγκοινωνίας. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ οἱ Ρωμαῖοι κατεσκεύαζον καλὰς ὁδούς, οὐδεμία ἐπετελέσθη πρόοδος εἰς τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαν. Ἡ Ρωμαϊκὴ ὁδὸς ἦτο στερεωτάτη, καὶ νῦν ἔτι εἰς πολλὰ μέρη διασώζεται. Ἀλλ᾽ ἦτο ὁδὸς μόνον καὶ οὐδὲν πλέον. Αἴγυπτος, Μεσοποταμία καὶ Ἀσσυρία θὰ ἦσαν πυκνῶς κατῳκημέναι, ὡς τοῦτο τοὐλάχιστον συνάγεται ἐξ ὅσων περὶ αὐτῶν τυγχάνουσι γνωστά. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ τέχνη τῆς ἐξ ἀποστάσεως μεταφορᾶς ὕδατος καὶ προμηθείας τῶν μεγάλων πόλεων δι᾽ ἀφθόνου τοιούτου, θὰ εἶχε λάβει καὶ πρὸ τῆς ἀναδείξεως ἔτι τῆς Ἑλλάδος ὁποίαν καὶ σήμερον ἀνάπτυξιν. Ἐπίσης ἡ τέχνη τῆς δι᾽ ὑπονόμων διοχετεύσεως τῶν ἀκαθάρτων ὑδάτων. Τοῦτο δὲ ὑπενθυμίζει ἡμῖν νῦν ὅτι καθ᾽ ὅλους τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ καθ ὅλους τοὺς νεωτέρους μέχρι τῆς σήμερον οὐδεμία ἐφεύρεσις ἠδυνήθη ν᾽ ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἔδαφος τὰ διὰ τῆς λιπάνσεως χορηγούμενα αὐτῷ γονιμοποιὰ συστατικά. Ἐντεῦθεν ἀναμφιβόλως ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μαρασμώδης κατάστασις τῆς γεωργίας καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ, ἐξ οὗ ἀπετελοῦντο οἱ μεγάλοι στρατοὶ τῆς ἀρχαιότητος.

Τίς ὁ λόγος, δι᾽ ὃν τόσον γόνιμος ὑπῆρξεν ἡ ἐφεύρεσις κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον, στεῖρα δὲ κατόπιν μέχρι τοῦ τέλους τῶν Μέσων Αἰώνων; Ἦτο ἄράγε διότι αἱ ἐφευρετικαὶ φυλαί, αἵτινες πράγματι ἐδημιούργησαν τὸν πολιτισμὸν καὶ ἵδρυσαν τὰ μεγάλα τῆς ἀρχαιότητος Κράτη, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς πλημμύρας τῶν βαρβάρων καὶ διότι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ περίοδος τῶν ἀγρίων κατακτήσεων ἐτερματίσθη, αἱ δ᾽ ἐφευρετικαὶ φυλαὶ ἐσήκωσαν καὶ πάλιν τὴν κεφαλήν; Ἀληθὲς εἶναι ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν ἐκ τῶν ἱκανωτέρων στρατιωτῶν οὓς εἶδεν ὁ κόσμος, ἀλλ᾽ ἐστεροῦντο ἐντελῶς ἐφευρετικοῦ πνεύματος. Οὐδὲ μίαν κἂν μεγάλην ἐφεύρεσιν παρήγαγον πρὸς προαγωγὴν τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀληθὲς ἐξ ἄλλου ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν λαὸς εὐφυὴς καὶ διεκρίθησαν εἰς τὰ γράμματα, ἀλλ᾽ ὅμως δὲν ἦσαν ἐφευρετικοί.

Ἡ μόνη ἐφεύρεσις, ἣν βλέπομεν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, ὀφείλεται εἰς τοὺς Ἄραβας, οἵτινες ἐφεῦρον τοὺς ***Ἀραβικοὺς ἀριθμούς***, ἤτοι, τὰ νεώτερα ἀριθμητικὰ στοιχεῖα. Διὰ τῶν ἀριθμητικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα διέθετον οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι, δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι αἱ παντὸς εἴδους μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι ἐλαχίστας ἔκαμαν προόδους. Οἱ Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ ἔδωκαν μεγίστην ὤθησιν εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας ταύτας.

* * *

Αἱ ἐφευρέσεις λοιπὸν εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες ἀφύπνισαν τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν ἐκ τοῦ ληθάργου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν περιπέσει ἐπὶ 2000 ἔτη.

Ἀλλ᾽ ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς δὲν συνίσταται μόνον ἢ κυρίως ἐξ ὑλικῶν στοιχείων, ὁποῖα εἶναι αἱ ἐφευρέσεις. Τὸ σπουδαιότερον στοιχεῖον παντὸς πολιτισμοῦ εἶναι τὸ ***πνευματικόν,*** τὸ ἄϋλον, ὅπερ χρησιμοποιεῖ τὰ ὑλικὰ στοιχεῖα. Καὶ ἀναλόγως τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου, ὅπερ τὸν ἐμπνέει, κάθε πολιτισμὸς ἵσταται ἢ πίπτει. Οἱ πολιτισμοὶ ἐκεῖνοι τῆς ἀρχαιότητος—τῆς Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας, Αἰγύπτου, Ἑλλάδος καὶ Ρώμης—οἵτινες, ἀφοῦ ἐμεσουράνησαν, κατέρρευσαν—ὑπέστησαν τὴν τύχην ταύτην, διότι ***δὲν εἶχον στερεὰς πνευματικάς, ἤτοι, ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς βάσεις.*** Ὁ Χριστιανισμός, ἐξ ἀφανῶν καὶ ἀσήμων κύκλων ἐξορμήσας, κατέρριψε τὰς παλαιὰς θρησκείας, διότι, κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς ταύτας, παρεῖχε νέαν καὶ θετικὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ ἀσκήσῃ ὅλην του τὴν εὐεργετικὴν δύναμιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, διότι ἐντὸς ὀλίγων ἑκατονταετηρίδων ἐνοθεύθη ἡ διδασκαλία του καὶ ἐπῆλθον οἱ Σκοτεινοὶ Αἰῶνες, ἐγκλείσαντες τὸν Χριστιανικὸν κόσμον ἐντὸς ζοφεροῦ δεσμωτηρίου δεισιδαιμονίας καὶ πλάνης, καὶ μόλις κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα αἱ ἐφευρέσεις διέρρηξαν τὸ δεσμωτήριον αὐτὸ καὶ ἔδωκαν ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν νὰ συνεχίσῃ τὴν διακοπεῖσαν διαμόρφωσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σήμερον δύναται νὰ μᾶς ἀνησυχήσῃ, εἶναι μήπως ἡ ἀνθρωπίνη ἐφεύρεσις παύσῃ τοῦ νὰ ἦναι ἡ θεραπαινὶς τοῦ Χριστ. πολιτισμοῦ, δηλ. παύσῃ τοῦ νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δυστυχῶς τοῦτο ἀρχίζει σήμερον νὰ παρατηρῆται. Αἱ νεώταται ἐφευρέσεις ὅλαι ἀρχίζουν νὰ χρησιμοποιῶνται οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ᾽ πρὸς ὑλικὰς καταστροφάς, αἱματοχυσίαν καὶ ἐξόντωσιν ἀνθρωπίνων πληθυσμῶν. Τοῦτο εἶναι ἀπάρνησις τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐὰν ἐπικρατήσῃ ἡ τάσις αὐτη, ὁ Χριστιανικὸς πολιτισμὸς θὰ ὑποστῇ, ὄχι βεβαίως καταστροφήν, ἀλλὰ φοβερὰν μείωσιν καὶ θὰ ἐγκλεισθῇ καὶ πάλιν πρὸς καιρὸν εἰς σκοτεινὸν δεσμωτήριον. Νὰ ἐκλείψῃ καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ ἐντελῶς δὲν εἶναι δυνατόν, ἐφ᾽ ὅσον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι «ὁ αὐτὸς χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἡ βασιλεία Αὐτοῦ αἰώνιος καὶ ἡ δεσποτεία Αὐτοῦ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν». Ἀλλὰ καὶ μία ἁπλῆ ἐπισκίασις ἢ περιορισμὸς τοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ λόγῳ τῶν ἀκορέστων ἀνθρωπίνων συμφερόντων, φιλοδοξιῶν καὶ ἐγωϊσμῶν θὰ ἦναι τρομερὰ συμφορὰ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ *«Statist»*).

— Ὁ πλοῦτος εἶναι πρᾶγμα σχετικόν. Ὁ πτωχὸς εἶναι πλούσιος, ἐὰν ἦναι εὐχαριστημένος μὲ ὅ,τι ἔχει. Ὁ πλούσιος εἶναι πτωχός, ἐὰν τὸ εἰσόδημά του δὲν ἐπαρκῇ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ὀρέξεις του.

— Πολλάκις μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ὅλος ἀνάποδος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡμεῖς ἀληθορίζομεν!

— Ὁ δεχόμενος καὶ ἀκολουθῶν συμβουλὴν εἶναι πολλάκις ἀνώτερος ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωκε τὴν συμβουλήν.

— Ὁ ὁμιλῶν χωρὶς νὰ σκεφθῇ εἶναι ὡς ὁ πυροβολῶν χωρὶς νὰ σκοπεύσῃ.